

Udvidet håndvask

- et nudging forsøg i en børnehave

et speciale skrevet af Mathilde Rosine Sejersen
Studerende ved Aalborg Universitet
Studienummer 20137596

Afleveret den 7. september 2018

Vejleder: Lektor Tatiana Chemi

Antal anslag speciale: 105499

Antal anslag i artiklen: 10715

Samlet antal anslag: 116214

Samlet antal normalsider: 48

Abstract

This thesis explores whether nudging can be used to get parents in daycare to assist their children in washing hands when they arrive and when they go home from the daycare center. We name this “extended hand washing.”

The inspiration for this subject was found through experience with a daycare center where extended hand washing was a habit and the norm, and from the knowledge that absence due to illness can be reduced with roughly 30% by improved hand hygiene (Helse-redaktionen, 2013 and Lunde, 2017 and Nandrup-Bus, 2004 and Vagn-hansen, 2013 p. 93 and Terkelsen, 2018, p. 12). Hand washing is a efficient measure to remove germs and stop infections en route (Kunøe et al. (Ed.), 2013, p. 21).

Multiple experts in the field points out that extended hand washing is a way to improve hand hygiene (Vagn-hansen, 2013 p. 100 and Lunde, 2017 and Thomsen, 2014).

Based on this the thesis describes how to design a nudge, from planning to evaluation.

Theoretical basis

The thesis is based on the scientific theory of social constructionism and Wenger’s

educational theory “a theory on social learning” (Lave & Wenger, 2003). This worldview corresponds well with nudging. All three theories endeavors to change the world for the better. This is done - according to social constructionism, nudging as well as Wenger’s theory on social learning - through relations and communities.

The book “Nudge - improving decisions about health, wealth and happiness” by the americans Thaler og Sunstein (Thaler & Sunstein, 2008) is the beginning of modern nudging. The theory however is based on the previous 60 years of knowledge, in respectively behavioural economics, social psychology as well as cognitive psychology. (Münster, 2017, p. 22 and Guldborg & Zeller, 2015 and Knudsen, 2016). Nudging is behavioral design with respect to specific ethical considerations that must be observed. In short it is the design of our environment such that it increases the subject’s incentive to e.g. throw trash in the public trash can (Guldborg & Maaløe, 2012), or to get cyclists to use two more seconds on orientation before entering an intersection. The theory is based on the knowledge that the brain functions in a more intuitive way

than what was previously assumed (Jellinggaard & Krautwald, 2015, p. 45).

The ethical aspect is based on The Danish Council on Ethics definition of ethics:

“Ethical questions relates to how you treat other human beings as well as other living beings. Ethics is concerned with what the good life is, and the importance of considering others and not only oneself and one’s own needs”

(<http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/assisteret-reproduktion/undervisning-til-grundskolen/oenskebarn/tekster/hvad-er-etik>

visited August 30, 2018).

Empirical studies

The thesis is based on empirical data collected in a kindergarten. The data is collected by

- Observation of participants, based on Brinkmann & Tanggaard (Ed.) 2015
- Informal interviews, based on Brinkmann & Tanggaard (Ed.) 2015
- Questionnaire, based on Ib Andersen, 2005

The acquired knowledge from observations and interviews is used to develop a nudge which is implemented in the kindergarten.

The kindergarten has 44 children and 6 employees. The interior design of the kindergarten and the fact that all children brings food from home influences the type as well as the placement of the nudge. The children helped create the nudging material which was displayed in eye height of the parents at the locations where parent’s attention was most likely to be caught.

Conclusion

Observations and creation by analysis of these observations of a nudge was successful, however the nudge itself did not achieve a significant impact. Institution of a new habit or norm for extended handwashing was thus not successful. A better result could possibly be achieved by implementing extended handwashing with the employees first before proceeding to the parents.

Bibliography

Andersen, Ib (2005) **Den skinbarlige sandhed - vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne** (3rd edition) Frederiksberg: Publisher Samfundslitteratur

Following sections are cited:

Part 3, chapter 9: **Spørgeteknikker**, page 167-184

Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (2015) **Kvalitative metoder** (2nd edition) Denmark: Hans Reitzels forlag

Following chapters are cited:

Chapter 1: **Interviewet: Samtalen som forskningsmetode**, page 29-53

Chapter 3: **Deltagerobservationer**, page 81-96

The Danish Council on Ethics

<http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/assisteret-reproduktion/undervisning-til-grundskolen/oenkebarn/tekster/hvad-er-etik> visited August 30, 2018

<http://www.etiskraad.dk/raadets-medlemmer> visited August 30, 2018

<http://www.etiskraad.dk/om-det-etiske-raad> visited August 30, 2018

Guldborg, Pelle og Maaløe, Andreas (2012) **Skraldespanden set indefra**

(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/nudging-paa-gadeplan> visited August 30, 2018)

Guldborg, Pelle og Zeller, Clara (2015) **Puf er plat**

(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Meget-faa-fatter-i-virkeligheden-hvad-nudging-er> visited August 8, 2018)

Helse-redaktionen (2013) **God hygiejne angår os alle**

(<http://www.magasinet-helse.dk/helbredende-hygiejne/> visited June 20, 2018)

Jellinggaard, Mettelene og Krautwald, Alexandra (2015) **Oplagt - at lede adfærd** (1st edition) Copenhagen: Jurist og Økonomforbundets forlag.

Knudsen, Karen Lillelund (2016) **Nudging på 5 minutter**

(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Hvad-er-nudging-og-hvad-kan-jeg-bruge-det-til> visited August 8, 2018)

Kunøe, Asja m.fl. (red) (2013) **Smitsomme sygdomme hos børn og unge** (7th edition) Denmark: Scanprint

(https://drive.google.com/drive/folders/1Rv_MROs8J3XBErBCYy1ZVdA5uNrjUJnf visited August 27, 2018)

Lave, Jean og Wenger, Etienne (2003) **Situeret læring - og andre tekster** (1st edition) Denmark: Hans Reitzels forlag

Following chapters are cited:

Part 2, chapter 2: **En social teori om læring**, page 129-155

Lunde, Ditte (2017) **Børn skal smittes med håndhygiejne**

(<https://www.tv2fyn.dk/artikel/boern-skal-smittes-med-haandhygiejne> visited June 20, 2018)

Münster, Morten (2017) **Jytte fra marketing er desværre gået for i dag** (1st edition)
Copenhagen: Gyldendals forlag

Nandrup-Bus (2004) **Effektiv håndhygiejne i daginstitutioner**
(<https://dsr.dk/sygeplejersken/arkiv/sy-nr-2004-10/effektiv-haandhygiejne-i-daginstitutioner>
visited June 20, 2018)

Thaler, Richard H. og Sunstein, Cass R. (2008) **Nudge - improving decisions about health, wealth and happiness** (1st edition) USA: Penguin books

Terkelsen, Lene Halmø (Ed.) (2018) **Forebyggelsespakke - hygiejne**, 2nd edition, Denmark:
Rosendahls a/s

Thomsen, Signe (2014) **Ekspert: Farlige superbakterier skal bekæmpes i daginstitutioner**, article in Politiken
(<https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/sygdom/art5500996/Ekspert-Farlige-superbakterier-skal-bek%C3%A6mpes-i-daginstitutioner> visited June 20, 2018)

Vagn-Hansen, Per (script) (2013) **Hygiejne i daginstitutioner: Anbefalinger om forebyggelse og sundhedsfremme for børn inden for hygiejne, miljø og sikkerhed** (5th edition) Denmark: Scanprint

Abstract	2
Theoretical basis	2
Empirical studies	3
Conclusion	3
Tirsdag morgen	8
Problemfelt	10
Problemformulering	11
Afgrænsning	11
Begrebsafklaring	11
Metode	12
Metoder til empiriindsamling	13
Observationer	13
Interviews	14
Spørgeskema	15
Nudging	15
Videnskabsteori	16
Etik	16
Læringsteori	17
Socialkonstruktionisme som videnskabsteori	20
Kritik af socialkonstruktionisme	24
Tanker om socialkonstruktionisme	25
Håndhygiejne	26
Nudging	27
Adfærdsdesign vs. nudging	27
System 1 og system 2	28
Hvad er nudging?	30
Nudging og etik	34
Kritik af nudging	35
Nudging som analyseværktøj	36
Empiri	39
Overvejelser om valg af samarbejdspartner	39
Hvad der skete	40
Blomsterbedet	41
Fysisk beskrivelse af stedet	41

Samarbejdet med de voksne	43
Observationer	43
Små uformelle interviews	45
Workshop med børn	46
Spørgeskemaer	48
Analyse og diskussion	52
Sammenholdning af teorier	52
Spørgeskemaer	53
Nudging-baseret analyse	53
Mine fund	55
Nudging	58
Workshop	60
De der sko	60
Læring	60
Konklusion	63
Perspektivering	65
Litteraturliste	66
Bilag 1 - Statistik	70
Bilag 2 - Feltnoter	71
Bilag 3 - Skrivelse til forældrene	80
Bilag 4 - Planche til forældrene	81
Artikel	82

Tirsdag morgen

Tirsdag morgen, vækkeuret ringer, alle skal op og afsted i vuggestue, børnehave og på arbejde. Først halvvejs gennem morgenmaden opdager mor, at den ældste på 3½ ikke spiser ret meget. Han sidder og stikker til sin mad og ser i det hele taget ikke frisk ud. Han er også ret snottet. Far mærker ham på panden, og der er ingen tvivl om, at han har feber. Far og mor sender hinanden et blik og diskuterer lydløst, hvem der skal blive hjemme fra arbejde, og overvejer begge, hvordan de skal få resten af ugen til at hænge sammen. Når storebror er syg i dag, er lillesøster det i morgen eller i overmorgen, og realistisk set kommer storebror ikke i børnehave resten af ugen. Far bliver hjemme i dag, mor gør sig selv og lillesøster klar, haster ud ad døren, afleverer lillesøster og drøner så på arbejde, hvor hun prøver at nå så meget som muligt, så hun kan tage en dag med storebror – og sikkert også lillesøster – i morgen.

På vej ind i vuggestuen rører hun ved en hel masse. Dørhåndtag, skærmen, hvor hun tjekker lillesøster ind, kuglepennen, med hvilken hun skriver, hvornår lillesøster bliver hentet, den dukke, som lillesøster lige skal vise, bilen, som en anden pige viser hende. Hun tørrer også lige lillesøsters næse, trykker den nye medhjælper i hånden og samler en bold op. Alt sammen med storebrors forkølelsesbakterier på hænderne. Lillesøster har de samme bakterier på sine hænder.

Den næste forælder bruger også kuglepennen, en anden forælder samler også bolden op, et andet barn tager dukken i munden, og pigen med bilen gnider sig i øjet. Den nye medhjælper tager et glas vand i køkkenet, trøster et barn og trykker en del flere forældre i hånden i løbet af formiddagen. Bilen er i hænderne på fire forskellige børn i løbet af en time.

Dette er et tænkt, men realistisk, scenarie, som – med variation – udspiller sig i rigtig mange hjem og institutioner i hele Danmark hver dag.

Mange familier har svært ved at få det hele til at falde på plads og finde alternativ pasning til deres syge børn. Op mod en tredjedel af alle forældre – på tværs af faggrupper og alderstrin – udtrykker, at sygdom blandt børn er den største udfordring, når familie og arbejdsliv skal balanceres. Løsningen kan blive, at forældrene selv ender med at melde sig syge eller sender et barn i institution, som endnu ikke er raskt (Brynskov, december 2017). Faktisk er det næsten hver anden forælder, som har afleveret et barn i institution, selvom man udmærket har været klar over, at barnet ikke har været raskt nok, fordi man ikke har haft mulighed for at finde et alternativt pasningstilbud (Brynskov, maj 2017 A). Dette betyder, at forældrene går

rundt med dårlig samvittighed og “en klump i maven”, hvilket kan føre til stress og som følge heraf en længere sygdomsperiode (Brynskov, maj 2017 B).

I institutionen har syge børn flere konsekvenser. Dels er der flere, som bliver smittet, fordi de syge børn stadig er syge, når de kommer tilbage i institutionen, og dels må pædagogiske aktiviteter aflyses, fordi børnene er for syge til at deltage. Eller også må aktiviteten afbrydes midt i det hele, fordi den panodil, som barnet har fået om morgenen, er holdt op med at virke omkring middag (Brynskov, maj 2017 C).

Da jeg blev uddannet pædagog i 2008, fik jeg et job i en integreret institution i vores hovedstad. Her var det kutyme, at alle vaskede hænder, når de kom, og når de gik hjem. Ansatte, børn og forældre. Det var en norm, en naturlig del af hverdagen, en vane, som alle udførte uden at tænke nærmere over det. Også for nye forældre blev det hurtigt en vane.

Hvis moderen i vores fortælling havde vasket hænder på sig selv og sin datter efter, at de havde taget overtøjet af, men inden de kom ind på stuen, ville en god del af bakterierne være blevet vasket væk ret hurtigt og dermed spredt mindre (Kunøe m.fl. (red.), 2013, s. 21).

Derfor er det en rigtig god idé at vaske hænder, når man kommer, og når man går hjem, og det kan da så absolut lade sig gøre, at det bliver en vane for alle i institutionen. Det har jeg jo mærket på egne hænder. Så burde det ikke være nok at informere forældre og medarbejdere om fordelene ved en sådan ekstra opmærksomhed på hygiejne og derved nedsætte sygefraværet med omkring 30% (Helse-redaktionen, 2013 samt Lunde, 2017 samt Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-hansen, 2013 s. 93 samt Terkelsen, 2018, s. 12).

Jeg er mor til to børn i henholdsvis vuggestue og børnehave, er selv uddannet pædagog, og har ovenikøbet fået en hel masse mere viden om håndhygiejnens betydning for forebyggelse af vores sundhed gennem arbejdet med dette speciale, og jeg vasker heller ikke hænder på mine børn, når vi kommer ind i institutionen, eller når vi går derfra. Jeg tænker det tit, lige inden jeg går ind ad døren til institutionen. Jeg tænker: “I dag. I dag skal vi lige huske at vaske hænderne, alle sammen. Det tager under tre minutter, jeg har god tid, og det giver så meget mening at gøre det.” Så åbner jeg døren, hilser på en forælder, skal have mine sko af, børnenes sko af, have lagt ekstra tøj på plads, hænge tøj op, svare på spørgsmål fra den ældste af mine børn om, hvorfor vandmeloner er store, og hvordan man bygger en bro, finde en voksen, som jeg kan give en besked, læse en seddel, trykke mit barn ind, sørge for, at de er glade og trygge, når jeg går, vinke og lige hilse på en forælder mere. Og selvom jeg havde en

helt klar intention om at huske det der med at vaske hænder, så bliver det ikke gjort. Hverken om morgenen eller om eftermiddagen. Jeg vasker dem heller ikke, når vi kommer hjem.

Hvorfor er det samfundsrelevant at få forældre til at huske deres børn på at vaske hænder, når de kommer og går hjem? Er det et omfattende problem, at der er så mange syge børn hver dag, og at deres forældre derfor ikke kan komme på arbejde og har dårlig samvittighed over ikke at kunne yde deres børn den omsorg, som de har brug for, når de er syge?

Det er dokumenteret, at man kan reducere børns samlede antal sygedage i daginstitutionerne med 30% (Helse-redaktionen, 2013 samt Lunde, 2017 samt Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-Hansen, 2013 s. 93 samt Terkelsen, 2018, s. 12) ved bedre håndhygiejne, og det vil jeg tage udgangspunkt i. 30% mindre snot. 30% færre børn med feber og 30% mindre dårlig samvittighed over at måtte melde sig syg på arbejdet (Helse-redaktionen, 2013 samt Lunde, 2017 samt Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-Hansen, 2013 s. 93 samt Terkelsen, 2018, s. 12). Børn i institutioner er oftere syge end børn, som er hjemme hos deres forældre (Ibfelt, 2014-2015, s. 10). Og det ovenikøbet ved to gange om dagen at udføre et ritual så enkelt som håndvask.

Problemfelt

Min oprindelige idé med dette speciale var at implementere håndvask i en institution, når børn og voksne kom og gik. Ligesom i den institution, hvor jeg startede min karriere som pædagog.

Undervejs i min søgen efter relevant litteratur blev jeg præsenteret for begrebet “nudging”, og jeg begyndte at overveje, om det kunne være vejen frem. Desuden begyndte jeg også at forstå, at nudging kunne tilbyde en forklaring på, hvorfor jeg selv glemte de ekstra håndvaske, og hvordan jeg kunne hjælpe min egen familie og andre med at få flere rask-dage, mindre ubehag og stress i hverdagen.

Jeg blev nysgerrig på, om jeg ved hjælp af nudging kunne få forældre til at minde deres børn om at vaske hænder, når de kom, og når de gik hjem. Mit mål er, at alle i en børnehave skal vaske hænder, når de kommer, og når de går hjem. Leder, ansatte, børn og forældre. Min tese er, at alle godt ved, at det er en god idé, men at de glemmer det eller får ikke prioriteret det. Mit ønske er at indføre det som en vane for alle. Min tidsbegrænsning medfører, at jeg er startet med børnene.

Problemformulering

På baggrund af dette er jeg kommet frem til følgende problemformulering, som jeg vil søge at afdække over de næste sider.

Hvordan kan nudging bruges i en børnehave til at ændre forældres adfærd, så de bliver inspireret og motiveret til at hjælpe deres børn med at vaske hænder, når de kommer, og når de går hjem?

Afgrænsning

Dette speciale er afgrænset til én børnehave og ét forsøg på nudging. Dette er en beslutning, taget på baggrund af den afsatte tid. Jeg har koncentreret mig udelukkende om børnene, frem for også at inkludere personale i forsøget. Dette har jeg gjort for at afgrænse mit forsøgsområde, så jeg kunne afslutte mine undersøgelser inden for den fastlagte tid. Jeg valgte at koncentrere mig om børnene for ikke at gribe ind i pædagogernes hverdag og arbejdsliv, og fordi jeg havde en ambition om at kunne tage mine resultater og lave et forslag til, hvordan de kunne implementeres i andre institutioner, nemt og uden det store arbejde fra de ansattes side.

Begrebsafklaring

- Udvidet håndvask
 - Jeg bruger begrebet “udvidet håndvask” til at beskrive “at vaske hænder, når man kommer, og når man går hjem”.
- Håndhygiejne
 - Ifølge Sundhedsstyrelsens anbefalinger betyder håndhygiejne i de danske institutioner, at børn skal vaske hænder med vand og sæbe (Vagn-Hansen, 2013, s. 98). Derfor er håndsprit som alternativ til håndvask ikke en del af dette speciale.
- Raskdage
 - Det antal dage et barn er rask på et år.
- Valgarkitekt

- Beskrivelse af den person som laver nudget.

Metode

I mit metodeafsnit vil jeg kort præsentere, hvilke metoder der er brugt for at finde oplysninger, både på den teoretiske del af specialet og til empiriindsamling. Jeg vil gøre rede for mine valg samt argumentere for, at jeg har brugt de kilder, som jeg har, og hvordan de er udvalgt.

Jeg startede med at gå på universitetsbiblioteket og få hjælp af en bibliotekar til at bruge de forskellige søgemaskiner, der er til rådighed gennem Aalborg Universitetsbibliotek. Jeg fandt en afhandling, som jeg syntes lød rigtig interessant, og fik fat i den ved at skrive og spørge forfatteren om et eksemplar (Ibfelt, 2014-2015).

Mine kilder er fundet via søgninger i Aalborg Universitetsbibliotek og ved at opsøge kilder, som der er henvist til i artikler og specialer og afhandlinger. Jeg har tjekket forfattere og deres baggrund og valgt dem, som har en akademisk uddannelse for at sikre mig kvaliteten i materialet. Jeg har brugt artikler fra fagblade, hvor der ikke er en akademisk vinkel for at belyse, understrege og uddybe pointer.

Jeg har enkelte artikler fra medier, som ikke anses for at have et højt fagligt niveau. Disse artikler er skrevet ud fra interviews med mennesker, som jeg i dette speciale vil anse som specialister inden for de rammer, som specialet er placeret indenfor. Det er interviews med Læge Claus Malta Nielsen, (<https://www.linkedin.com/in/claus-malta-nielsen-641141123/> set den 24. august 2018), og Johanne Østerbye, som blandt andet har en Master i Public management, og som p.t. er ansat i Middelfart Kommune som hygiejnespion (<https://www.linkedin.com/in/johanneosterbye/> set den 17. august 2018 samt <http://ogjo.dk/om-johanne-osterbye/cv/>, set den 17. august 2018).

Jeg har brugt artikler og udgivelser fra Sundhedsstyrelsen og Statens Serum Institut. Sundhedsstyrelsen er en offentlig instans, som udstikker retningslinjer, som blandt andet daginstitutioner skal følge (Centralstyrelsesloven, 1987, kap. 1). Statens Serum Institut er en instans, som forsker i og holder rede på infektioner i Danmark (Centralstyrelsesloven, 1987, kap. 4).

Det er meget svært at finde tal på, hvor meget børns sygdom koster samfundet i kroner og øre. Man kan finde tal på, hvor mange der er fraværende, fordi de har et barn, som er syg –

hvert år er der registreret 932.278,18 fraværsperioder på grund af børns sygdom (<https://www.statistikbanken.dk/10322>, den 24. august 2018, "FRA022: FRAVÆR EFTER SEKTOR, KØN, FRAVÆRSÅRSAG, BRANCHE (DB07) OG FRAVÆRSINDIKATOR", billede af statistik taget den 6. september ses på bilag 1) – men hvor mange af disse sygdomsperioder, som kunne være undgået ved bedre håndhygiejne, er der ikke nogen tal på. Danmarks Statistik laver ikke sådanne beregninger, der indsamles kun tal om sygefravær. Flere medier har lavet udregninger, men deres kildehenvisninger er tvivlsomme og mangelfulde. Derfor har jeg valgt at tage udgangspunkt i den førømtalte andel på 30%, som er veldokumenteret.

Metoder til empiriindsamling

Jeg har valgt at afprøve mine teorier og evner som observatør og valgarkitekt i en børnehave. Når man arbejder med mennesker og en så flydende teori, som nudging er, så kan man ikke læse sig til resultaterne. Hvis man vil dygtiggøre sig inden for feltet og lave forskning, som kan komme samfundet til gavn, så må man ud og afprøve sine valg og tage ved lære af dem. Børnehaven er valgt ud fra kriterier og overvejelser, som jeg vil komme ind på senere i specialet (se afsnit [Overvejelser om valg af samarbejdspartner](#)).

Observationer

Jeg bruger observationer, fordi det er en stor del af nudging-tilgangen. Man skal iagttage adfærd, før man kan ændre den (Münster, 2017, s. 33). Det eneste sted, man kan observere den ændring, som man ønsker at ændre, er på det sted, hvor handlingen foregår (Münster, 2017, s. 101), og i den kontekst, som man ønsker at ændre (Jensen m.fl., 2017, s. 124).

Jeg har foretaget deltagerobservationer, idet mine observationer er foretaget i de omgivelser, hvor nudget skal efterprøves, og jeg har haft kontakt med de observerede (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 83). Dette er en metode, som er velegnet til at beskrive og analysere en bestemt situation i en given lokal ramme (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 85).

Ved at bruge deltagerobservation kan man få noget insiderviden om feltet, få indsigt i, hvilke spørgsmål det er hensigtsmæssigt at bruge i forbindelse med senere interviews (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s.86), observere deltagerne i kontekst, samt at have muligheden for at beskrive praksis ud fra et førstehåndsindtryk (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 87).

En kritik af denne metode er, at der muligvis ikke fremkommer valide resultater, idet både observatørens tilstedeværelse samt valg af ord til at beskrive sine oplevelser påvirker det, der sker, og måden det bliver videreformidlet på (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 90).

En måde at observere på er at tage noter ude i feltet. En af ulemperne ved det er, at de observerede kan føle sig overvågede. En af fordelene er, at det kan være nemmere at få stemninger med, samt at ens hukommelse ikke altid kan huske alle detaljerne, samt at det ikke altid er lige, når man har været i felten, at man får skrevet sine oplevelser ned (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 92). Jeg har taget noter, mens jeg observerede.

Når man observerer, skal man prøve at observere, hvad man SER helt konkret. Man skal forsøge ikke at bruge tillægsord som f.eks. "travl", men i stedet beskrive handlinger og ordvekslinger. Det er vigtigt at nedskrive, hvad man ser, og ikke kun hvad man hører (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 93).

Det er vigtigt, at man gør sig nogle etiske overvejelser, inden man begynder at observere, samt i formidlingen af observationerne. Man skal sikre sig, at de deltagende er klar over, at de bliver observeret, og de involverede kan anonymiseres (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 95). Jeg har sendt informationer ud til alle forældre og medarbejdere, inden jeg begyndte mine observationer, og alle er anonymiserede i mine beskrivelser.

Interviews

"Det, som fortælles, vil altid være konstrueret i den samtaleinteraktion, som interviewet udgør"

Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 31

Et interview er et produkt af en menneskelig relation (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s.33). Undervejs i mit arbejde i felten er jeg stødt på fænomener, som har undret mig. Derfor har jeg spurgt både forældre og medarbejdere i den institution, hvor jeg har foretaget min forskning. Jeg har foretaget mine små, uformelle interviews på baggrund af de observationer, jeg har gjort mig, samt i observationsarbejdet, for at få svar på en her-og-nu-undren. Jeg har også brugt det til at evaluere mit nudge (Münster, 2017, s. 120).

I og med at mine interviews primært er foretaget i forbindelse med feltarbejde, er de løst strukturerede og primært opstået som en undren, affødt af det observerede (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 35). I forbindelse med mit sidste besøg i institutionen har jeg på forhånd haft nogen spørgsmål klar for at få en idé om, hvordan det er gået, siden jeg satte mit nudge i gang. Jeg har spurgt de medarbejdere, som jeg mødte den dag, og har altså ikke haft en aftale om et interview.

Spørgeskema

Jeg har brugt spørgeskemaer for at få en evaluering af, hvordan nudget er gået. Ifølge Morten Münster er det vigtigt at lave en test af sit design. Man må indstille sig på, at det er bedre at få lavet en lille, uvidenskabelig test end slet ingen test. Han kalder det en cowboytest, og den kan blandt andet bestå af etnoraider (små, hurtige interviews på stedet) og spørgeskemaer (Münster, 2017, s. 265).

Når man arbejder med spørgeskema, er det vigtigt at have gjort sig klart, at der muligvis ikke kommer ret mange svar. Man skal have gjort op, at de svar, man får, trods alt er bedre, flere og mere præcise, end hvis man f.eks. havde lavet interview. Spørgeskemaer er desuden mindre tidskrævende og giver relativt pålidelige resultater. Inden man udsender sit spørgeskema, skal man have en helt klar idé om problemstillinger og feltet (Andersen, 2005, s. 174).

Ib Andersen nævner, at internettet "kan være" en metode at få sit spørgeskema ud på, men at det ikke er sikkert, at alle har adgang til nettet. Hans bog er skrevet i 2005, og de sidste 13 år er der sket virkelig meget på det punkt. Jeg har udviklet et spørgeskema som genstand for min evaluering af nudget. Et spørgeskema, som forældrene kan udfylde fra deres telefon eller en computer, når de lige har tid. Jeg har brugt et gratis program, som Google Drev står for.

Nudging

Jeg har valgt at bruge nudging som metode. Det har jeg gjort i den overbevisning, at det kan være en nyttig metode til at indføre udvidet håndvask i en daginstitution. I dette speciale er der en grundig gennemgang af nudging (se afsnit [Nudging](#)).

Det materiale om nudging, som jeg har valgt at bruge, er dels det, der betegnes som "den oprindelige bog om nudging" af Sunstein og Thaler (Sunstein & Thaler, 2008) og Pelle

Guldborg Hansen (<https://www.pelleonline.org/om-pelle.html> set 7. september 2018) og Morten Münster (<https://www.linkedin.com/in/morten-m%C3%BCnster-1778665/> set 7. september 2018). De to sidstnævnte har skabt viden om nudging og adfærdsdesign i Danmark igennem de sidste 10 år. De har skrevet bøger om emnet, arbejder med det til hverdag og har relevante uddannelser inden for feltet. Det er primært artikler og bøger, skrevet af disse mennesker, samt litteratur, som lægger sig tæt op ad disse, som jeg har valgt at bruge i mit speciale. Nudging-begrebet bliver tit udvandet af mennesker, som ikke helt har forstået tilgangen (Guldborg & Zeller, 2015), og de artikler har jeg fravalgt i mit speciale.

Jeg har valgt at bruge hjemmesiden <https://inudgeyou.com/da/forside/>. "I nudge you" er en "pro-social forskningsvirksomhed" (<https://inudgeyou.com/da/om/inudgeyou/> set 7. september 2018). I og med at det er en virksomhed, ved jeg, at dens resultater kan være farvet af, hvem den får løn af. Imidlertid tæller en del af teamet foromtalte Pelle Guldborg Hansen, som er en af Danmarks førende forskere inden for adfærdsforskning og nudging. Jeg anser siden for at ville fremme, hvad der er til samfundets bedste, fremfor at være i lommen på store firmaer, og derfor har jeg valgt at bruge artikler og informationer fra hjemmesiden.

Videnskabsteori

Jeg har valgt at bruge socialkonstruktionisme som min videnskabsteori. Dette valg har jeg foretaget, fordi jeg ser mange ligheder mellem nudging og socialkonstruktionisme, og så fordi teorien lægger sig tæt op ad min definition af måden at beskrive verden på. Desuden er der en god del løsningsforslag i socialkonstruktionismen, som kan bruges til at lave nudging-tiltag.

Jeg bruger litteratur, som er ny, og hvor der tilbydes et løsningsforslag til brug af teorien i den konstruktion af virkeligheden, som vi har defineret og befinder os i. En mere dybdegående indførelse i socialkonstruktionisme er at finde i afsnittet [Socialkonstruktionisme som videnskabsteori](#).

Etik

Jeg har valgt at bruge Etisk Råds definition af etik:

“Etiske spørgsmål drejer sig om, hvordan man behandler andre mennesker og andre levende væsener. Etik handler om, hvad det gode liv er, og betydningen af at tage hensyn til andre og ikke kun have blik for sig selv og sine egne behov”

(<http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/assisteret-reproduktion/undervisning-til-grundskolen/oenskebarn/tekster/hvad-er-etik> set 30. august 2018).

Etisk Råd består af 17 mennesker, som er udpeget af vores politikere (<http://www.etiskraad.dk/om-det-etiske-raad> set 30. august 2013), 13 af dem har en lang videregående uddannelse på universitetsniveau (<http://www.etiskraad.dk/raadets-medlemmer> set 30. august 2018), og da de etiske overvejelser og den kritik, der er af nudging, især sætter fokus på politiske sammenhænge og med det offentlige rum som arena, er denne definition af etik et godt, fælles udgangspunkt, når man netop beskæftiger sig med nudging.

Læringsteori

Der findes mange forskellige læringsteorier, som hver især er gode i specifikke sammenhænge (Lave & Wenger, 2003, s. 130).

Jeg har valgt at bruge Wengers “En social teori om læring”, idet den går godt i spænd med min måde at se verden på, og har fællestræk med socialkonstruktionismen, hvilket jeg vil gøre rede for i afsnittet [Sammenholdning af teorier](#) i dette speciale. Her vil jeg kort gennemgå teorien.

Wenger har udviklet det, han kalder “en social teori om læring”. Wenger understreger, at denne teori ikke har til hensigt at erstatte andre læringsteorier, men at den dog har helt sit eget fokus og sine egne antagelser (Lave & Wenger, 2003, s. 130). Teorien skal forstås som et indspark i debatten om, hvordan begrebsforståelsen af læring bliver italesat (Lave & Wenger, 2003, s. 136). Læring er – dybest set – et fundamentalt socialt fænomen og sker hele tiden, med større eller mindre grad af succes (Lave & Wenger, 2003, s. 129). De fleste ved dette intuitivt, men vi mangler et fælles sprog, som vi kan udtrykke vores forventninger og udfordringer ved situationen på (Lave & Wenger, 2003, s. 136).

Teorien har fire præmisser.

- 1: Vi er sociale væsner.
- 2: “Viden drejer sig om kompetence med hensyn til anerkendte foretagender”.

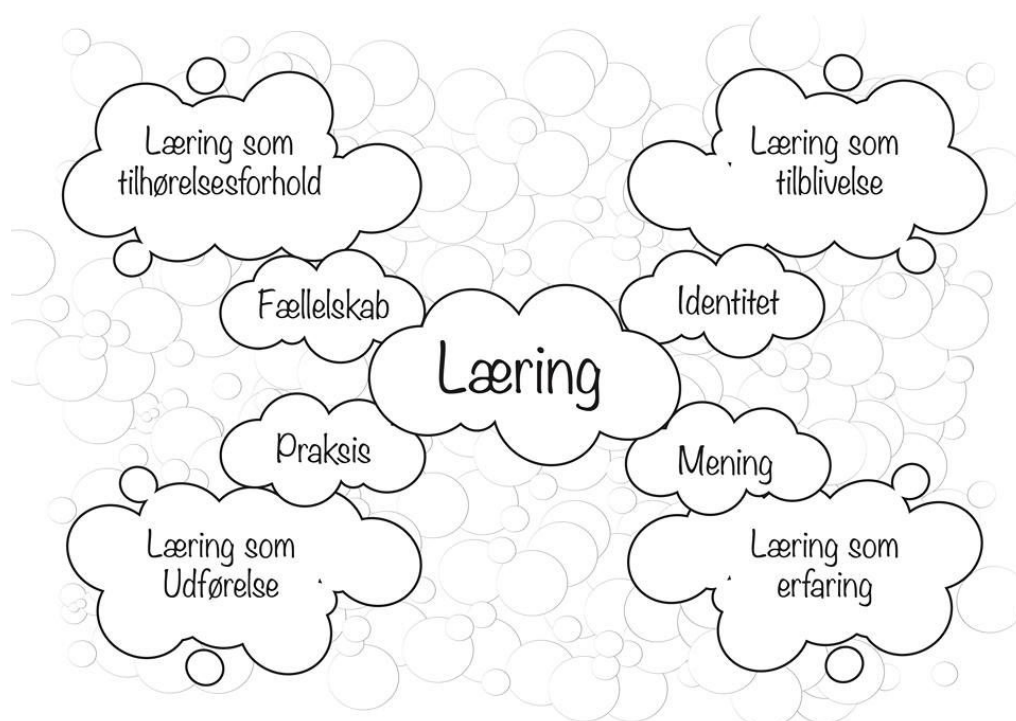
3: Indsigt er et spørgsmål om deltagelse, aktivt engagement i omverdenen.

4: Mening, her forstået som “det, læring skal producere”.

(Lave & Wenger, 2003, s. 131).

Wenger peger på, at en af konsekvenserne ved social deltagelse er læring. Deltagelse er en proces, og det er gennem vores deltagelse i forskellige fællesskaber – på arbejdet, til en fritidsaktivitet, i en børnehave – vi definerer, hvem vi er, og hvordan vi fortolker, hvad vi gør (Lave & Wenger, 2003, s. 131).

Med en let om-visualisering af Wengers oprindelige figur kan det illustreres sådan her:

Figur nr. 1 - (credit Marie-Louise Nygaard -

<https://cqd154.wixsite.com/marielouiseportfolio>) (Lave & Wenger, 2003, s. 131).

Mening

Vores evne til at opleve vores liv som meningsfuldt. Dette er et perspektiv, som skifter, alt efter vores oplevelser og erfaringer.

Praksis

Dækker over den fælles sociale ressource og den fælles historie, som kan være med til at skabe en norm.

Fællesskab

Vores deltagelse er en kompetence, og handlinger defineres som værd at udføre.

Identitet

Læring skaber nye bevidstheder, både i individet og i fællesskabet.

(Lave & Wenger, 2003, s. 131).

Vi hører alle til i mange forskellige praksisfællesskaber. For eksempel som forælder i en børnehave (Lave & Wenger, 2003, s. 132). Vi indgår i mange forskellige praksisfællesskaber hele tiden og glider let ind og ud af dem. Hvis vi begynder at tænke over, hvilke praksisfællesskaber vi indgår i i løbet af en dag, vil vi kunne identificere dem, men helt grundlæggende så "er de der bare" som noget velkendt (Lave & Wenger, 2003, s. 134).

Der sker læring hele tiden. Nogle gange er læringen mere intens end andre gange. Nogle gange kræver samfundet, at vi lærer noget. Nogle gange lykkes denne læring ovenikøbet. De situationer, hvor læring er i fokus, er ikke nødvendigvis de situationer, hvor vi lærer mest. Nogle gange lærer man noget andet end det tiltænkte (Lave & Wenger, 2003, s. 135).

En social teori om læring er et projekt, som både kan bruges i akademiske sammenhænge og i de konstruerede situationer, som vi befinder os i, og til dem, som ønsker at sætte rammerne for andres læring. Den kan med fordel bruges i praksis (Lave & Wenger, 2003, s. 139).

Socialkonstruktionisme som videnskabsteori

“Forskning handler ikke om at afspejle virkeligheden, men om at forme fremtiden”

Kenneth J. Gergen

(Gergen & Mellon, 2017, s. 59)

Kenneth J. Gergen er professor og har skrevet flere bøger om den socialkonstruktionistiske tankegang. Han startede med at sætte ord på sine tanker i 1970'erne. Ifølge ham er der ikke én skole, én forklaring eller én retning inden for socialkonstruktionisme. Det er en teori, som er i konstant bevægelse, og som udvikler sig gennem dialog og relation (Gergen, 2010, s. 13, samt Gergen & Mellon, 2017, s. 16). Derfor udtrykker Gergen også gerne sin begejstring, når nogen ønsker at forstå, arbejde med og udvikle denne teori yderligere (Gergen, 2010, s.8).

Jeg har valgt at bruge socialkonstruktionisme som videnskabsteori i mit speciale. Dette har jeg gjort, fordi den filosofiske tilgang til verden, som denne metode afspejler, er den samme som min overbevisning, og fordi teorien går rigtig godt i spænd med filosofien bag nudging, som det vil fremgå senere i dette speciale.

Socialkonstruktionismen er et alternativ til andre videnskabsteorier, og brugeren indbydes til at udnytte teorien, til at blande forskellige traditioner og skabe nye forbindelser mellem empiri og teori. Det er ikke en erstatning eller et forsøg på at udviske andre videnskabsteorier, men en ny måde at tilgå videnskabsteori på (Gergen, 2010, s. 8 samt s. 17). Socialkonstruktionismen kan anskues som en meta-teori, som rummer og favner alt andet i anerkendelse af, at alt er opstået af de relationer, som mennesker befinder sig i. Hvis man gør en indsats for at stille sig nysgerrig og spørgende til andres forståelse af sandhedsbegrebet, kan man opnå nye tilgange til sine egne relationer og en udvidet forståelse af sit eget verdensbillede (Gergen & Mellon, 2017, s. 31).

Der er ingen endegyldig sandhed. Det er hovedbudskabet i socialkonstruktionisme (Gergen, 2018, s. 8). Det, som vi vælger at definere som “virkelighed” eller “sandhed”, er udelukkende et spørgsmål om kulturel kontekst. Hvor vi er vokset op, hvilke relationer vi indgår i, og hvilket miljø vi færdes i (Gergen, 2010, side 13). Et udsagn bliver kun virkeligt, hvis flere er enige om, at det er virkeligt (Gergen & Mellon, 2017, s. 17).

Socialkonstruktionismen hævder ikke, at “intet findes” eller at “alt findes”. Derimod er det den kontekst, som begrebet bliver brugt i, som er med til at bestemme definitionen af brugen og betydningen af ordet (Gergen & Mellon, 2017, s. 17).

Socialkonstruktionismen er en meta-teori og påstår ikke at have patent på virkeligheden. Det er en alternativ måde at forsøge at forstå relationer på og et redskab til, hvordan man kan få en alternativ tilgang til kommunikation, samt forståelse af processer for meningsskabelse (Lund, 2015, s. 101).

Der findes mange årsager til at studere og bruge socialkonstruktionisme, og en af grundene er ønsket om at skabe bedre forhold i vores samfund (Gergen & Mellon, 2017, s. 15), samt gennem medansvar og samskabelse at arbejde frem imod en bedre social verden og en fredelig sameksistens (Lund, 2015, s. 13).

Sproget er det, som vi ofte har til fælles i de nære relationer og i det samfund, som vi bevæger os i til dagligt, og det er brugen af sproget, som er med til at udvikle den virkelighed, som en given kontekst udspiller sig i (Gergen, 2010, s. 21, samt s. 52). Ofte opstår der misforståelser i kommunikation, fordi vi som udgangspunkt er af den opfattelse, at dem, som vi snakker med, har samme forståelse af et begreb som os selv (Lund, 2015, s. 59).

Vi kan bruge opbygningen af dette speciale som et eksempel. Det indeholder et afsnit med [Begrebsafklaring](#). Dette punkt er en del af opgaven, så vi kan nærme os hinandens forståelse af bestemte ord og derved dele en opfattelse af virkeligheden inden for den ramme, som dette speciale er sat i. Dette er med til at opbygge et fælles forståelsesgrundlag.

Man må have et fælles sprog for at forstå hinanden (Gergen, 2010, s. 52).

I socialkonstruktionismen er evnen til og muligheden for at favne og rumme alt andet, når blot vi anerkender, at alt er opstået gennem relationer. Ved selv at være nysgerrig og stille spørgsmål til andres viden og forståelsesgrundlag kan ens eget verdensbillede ekspanderes, og nye tilgange til, hvordan vi ser verden, kan udvikles (Gergen & Mellon, 2017, s. 31).

Udøvelse af socialkonstruktionisme er villigheden til at lytte og forstå udsagn fra flere sider, lade sig rive med (Gergen & Mellon, 2017, s. 49), drømme om fremtiden (Gergen, 2010, s. 25, samt Lund, 2015, s. 17) og at lade sit verdensbillede smuldre – bare for en tid – for at lade andres overbevisning trænge ind i vores bevidsthed (Gergen & Mellon, 2017, s. 31, samt s. 36), være villige til at lade disse nye fortolkninger af ord og virkeligheder skabe kaos, forandring, glæde, overraskelse og gennem denne relation være villige til at ændre vores

opfattelse af den virkelighed, som bliver skabt, præcis i den sociale kontekst, som vi befinder os i, lige her og nu (Gergen & Mellon, 2017, s. 31, samt Lund, 2015, s. 28)¹.

Der ligger også et moralsk ansvar over for fællesskabet i den sociale kontekst, som man befinder sig i, når man har et socialkonstruktionistisk udgangspunkt i sin tilgang (Lund, 2015, s.16). Fra at tænke på verden som opdelt i individer, som skal fungere på et individuelt plan, og en verden, som skal tilpasses dette udgangspunkt, er det tanken om relationen og fællesskabet, der præger den socialkonstruktionistiske tankegang (Lund, 2015, s. 17).

Begreber som aggressiv adfærd, racisme, egoisme og utroskab bliver i nogle traditionelle videnskabsopfattelser beskrevet som en del af den menneskelige natur, noget, som tager udgangspunkt i et biologisk ophav. Hvis man tager et socialkonstruktionistisk udgangspunkt, vil det være interessant at forkaste idéen om en “menneskelig natur” og i stedet undersøge, ved hjælp af spørgsmål og en narrativ tilgang, hvilken kulturel påvirkning en utro person har haft i sit liv, og hvordan vi i det samfund definerer ordet “utro”. Ved at indlede en samtale om begrebet “utro” kan vi konversere os til en mere nuanceret og positiv tilgang til verden. Et biologisk ophav kan vi ikke ændre på. En socialt konstrueret norm kan vi ændre, og når vi forstår, hvorfor vi har de handlingsmønstre, som vi har, er vi i stand til at ændre os (Gergen & Mellon, 2017, s. 58).

Den tro på virkeligheden, som vi har fået beskrevet som virkelig, kan vi selv vælge til eller fra i den socialkonstruktionistiske tilgang. Vi kan vælge en ny måde at anskue verden på eller gennem dialog skabe vores egen (Gergen & Mellon, 2017, s. 36).

Gro Lund beskriver i sin bog “Socialkonstruktionisme i organisationer – kort fortalt”, hvordan man i praksis kan anvende denne måde at tænke på. Netop derfor har jeg valgt at bruge bogen – fordi den tilbyder en praktisk metode til en teoretisk tilgang (Lund, 2015, s. 11).

¹ Den tager vi lige uden kildehenvisninger for at få et uafbrudt flow i sætningen: Udøvelse af socialkonstruktionisme er villigheden af at lytte og forstå udsagn fra flere sider, lade sig rive med, drømme om fremtiden og at lade ens verdensbillede smuldre – bare for en tid – for at lade andres overbevisning trænge ind i vores bevidsthed, være villige til at lade disse nye fortolkninger af ord og virkeligheder skabe kaos, forandring, glæde, overraskelse og gennem denne relation være villige til at ændre vores opfattelse af den virkelighed, som bliver skabt, præcis i den sociale kontekst som vi befinder os i, lige her og nu.

Lund argumenterer for, at spørgsmålene er vigtigere end svarene (Lund, 2015, s. 17), og at åbne spørgsmål leder til tankevirksomhed (Lund, 2015, s.18). Det er meget vigtigt at overveje sine spørgsmål, idet verden skabes gennem disse spørgsmål (Lund, 2015, s. 45).

Det at være fælles om at reflektere over de stillede spørgsmål er med til at danne en fællesskabsfølelse, hvor alle føler, at de bidrager, og alle føler sig medansvarlige (Lund, 2015, s. 17).

Problemer eksisterer primært i kraft af den enighed og en virkelighed, man har forhandlet. Hvis man er enige om, at der er et problem, så ER der et problem. Hvis man derimod bliver enige om at definere det som en udfordring, så er der andre løsningsstrategier til rådighed. Dette kaldes Appreciative inquiry og finder sin inspiration i et begreb fra kunstens verden, kaldet "det værdsættende øje". Teorien foreslår den mulighed, at der altid findes noget smukt i f.eks. en organisation, og hvis man finder frem til det smukke – ressourcerne – og bruger det i sin udvikling af organisationen, er det mere gavnligt end udelukkende at se på problemerne. Det gælder om at finde de gode historier og dele dem (Gergen, 2010, s. 195, samt Gergen & Mellon, 2017, s. 62). Man må gerne snakke om problemer. De skal ikke ignoreres, men der skal arbejdes hen imod en løsning, som skaber noget bedre (Lund, 2015, s. 49).

Lund snakker også om heliotropi. Det betyder at vende sig efter solen og betyder at handle i nuet ud fra en forestilling om fremtiden, at tale om muligheder frem for begrænsninger. Det er svært for mange, men hvis man øver sig, vil man erfare, at positivitet avler positivitet (Lund, 2015, s. 46).

Forventninger har det med at gå i opfyldelse, så ved at fokusere på de positive forventninger er man allerede godt i gang med at forme fremtiden i en positiv retning (Lund, 2015, s. 42). Hvis man for eksempel vælger at bruge ordene "udfordringer" i stedet for ordet "problemer", har man pludselig nogle helt andre muligheder for at gribe situationen og relationen og gennem handling og italesættelse skabe en ny definition af fremtiden (Gergen, 2010, s. 16). Måden, en bestemt gruppe mennesker bliver omtalt på, er også med til at definere vores forventninger til den gruppe mennesker (Gergen & Mellon, 2017, s. 32). Med dette in mente er det vigtigt at vide, at ved at ændre sproget kan adfærdsmønstre også forandre sig og forandre sig hurtigt. Adfærdsmønstre er afhængige af sociale forhandlinger (Gergen og Mellon, 2017, s. 58).

Når man vælger at gå socialkonstruktionistisk til værks i forbindelse med forskning, er det vigtigt at være opmærksom på, at i det øjeblik forskeren begynder at undersøge, så begynder

forandringen også (Lund, 2015, s. 39). Det er også vigtigt at være opmærksom på, at der ikke findes en objektiv beskrivelse af verden, og det er umuligt for en forsker at være til stede og observere, uden at de studerede bliver påvirket (Gergen & Mellon, 2017, s. 50).

Endvidere er det meget vigtigt, at man er yderst opmærksom på, at den måde, som observationerne bliver beskrevet på, har stor betydning for resultatet af, hvordan andre læser forskningen, og på, at det kan have stor betydning for vores samfund (Gergen & Mellon, 2017, s. 17).

Kritik af socialkonstruktionisme

Der findes mennesker, som ikke er begejstrede for socialkonstruktionisme, og jeg vil her fremlægge nogle af de punkter, som teorien er blevet kritiseret for.

Nogle kritiske røster vil sætte spørgsmålstegn ved, om socialkonstruktionister vil benægte, at en sten er hård, at døden ikke findes, eller at mennesker ikke kan flyve (Gergen & Mellon, 2017, s. 83).

Et andet kritikpunkt går på, at socialkonstruktionisme i sig selv er en konstruktion, og hvordan kan den så være sand (Gergen & Mellon, 2017, s. 86).

Nogle kritikere mener, at socialkonstruktionismen mangler etiske overvejelser og ikke er forankret i værdier (Gergen & Mellon, 2017, s. 87).

Som svar på disse kritikpunkter kan det helt enkelt siges, at socialkonstruktionisme ikke prøver at udradere andre traditioner (Gergen, 2010, s. 8). Socialkonstruktionisme handler om den måde, vi italesætter begreber på, og vores relationer. Det er ikke en sandhed, men en teori, som giver muligheden for at favne alle andre og lade sig inspirere af andre tilgange til, hvordan verden opfattes. Der findes mange måder at beskrive etik på, og ingen er mere rigtig end andre. De er heller ikke ligeværdige, men må ses og begribes i den kontekst og relation, som samtalen opstår i (Gergen, 2010, s. 210). Der findes mange måder at beskrive en sten på. Hård og fast er alment brugte termer, men inden for fysikkens verden vil stenen også være opdelt i meget små partikler (Gergen & Mellon, 2017, s. 84).

Socialkonstruktionister går ikke ind for, at vi ikke skal bruge de ord, som vi har for f.eks. en stol eller en dør. Det er gode og praktiske ord, som får vores hverdag til at fungere. Men at sætte spørgsmålstegn ved ordets betydning og måden vi italesætter ting på i samtalen og

relationen, det er dér, vi kan gøre en forskel på, hvordan vi opfatter verden (Gergen & Mellon, 2017, s. 84).

Jørgen Bloch-Poulsen fremkommer med en kritik af brugen af socialkonstruktionisme i forbindelse med udviklingen i en organisation, og udmønter sig i en frygt for, at begejstringen over at tænke nyt kan være med til, at realiteter såsom nedskæringer eller forringede arbejdsforhold bliver negligeret, og at den enkelte medarbejder ikke føler sig hørt, samt at der ikke bliver taget hensyn til vaner og kulturelle forhold (Bloch-Poulsen, 2011).

Jeg kan se en helt reel risiko for, at det kommer til at ske, men ligesom svaret på de andre kritikpunkter, så skal man se socialkonstruktionismen som et alternativ og ikke som en hel og færdigstøbt løsning. Man kan godt både bruge de traditionelle metoder og samtidig arbejde med en socialkonstruktionistisk tilgang, og som med alt andet gælder det om at finde ud af, hvilke tiltag der passer i lige præcis den sammenhæng med de mennesker, som har relationen her og nu.

Hvis man kigger på den pædagogiske teori Marte Meo, vil man se, at det at italesætte og sætte fokus på det positive kan have en enormt stærk effekt i relationsarbejdet (Sørensen, 2008, s.16). Marte Meo er en psykologisk og pædagogisk tilgang, hvor man med video optager en hverdagssituation. Det kan være en problematisk situation mellem forældre og barn. Efterfølgende ser fagpersonalet videoen sammen med forældrene og fokuserer på det positive i situationen, uanset hvor lidt der måtte være. Marte Meo-metoden har fokus på ressourcer, muligheder og kompetencer (Sørensen, 2008, s.18)², der er det samme, som socialkonstruktionister vil have fokus på.

Tanker om socialkonstruktionisme

Til sidst har jeg filosoferet over, om man overhovedet kan bruge denne teori – som udpræget handler om relationer – når man skriver et speciale alene, og der kun er én selv til at foretage undersøgelser, analysere og diskutere resultaterne.

Jeg har foretaget deltagerobservation, lavet interviews, haft samtaler med min vejleder, studiekammerater, venner og pårørende samt de involverede partnere i min empiriindsamling og fået feedback i form af spørgeskemaer. Alt dette har været relationer og har bidraget og farvet denne fortælling om mit projekt. Læserne af dette speciale er også i en relation med

² Jeg vil ikke komme nærmere ind på Marte Meo her, men hvis man er interesseret i metoden, kan denne hjemmeside være til hjælp. Her er også litteraturhenvisninger. <https://www.martemeo.dk/>

forfatteren på nuværende tidspunkt (Gergen, 2010, s. 200). Så selvom det kun er mit navn, som står på specialet, har jeg indgået mange relationer, for at læseren kan fornøje sig med mine anstrengelser. På baggrund heraf er det min overbevisning, at jeg godt kan skrive et speciale alene og have en socialkonstruktionistisk verdensopfattelse.

Min skrivestil er også præget af socialkonstruktionisme. Gergen advokerer for, at ved en socialkonstruktionistisk tilgang til akademisk skrivning kan forfatteren tilføje et islæt af for eksempel sin personlighed, frem for slavisk at holde sig til den traditionelle akademiske skrivning, for at gøre fortællingen om forskningen mere menneskelig (Gergen, 2010, s. 201). Jeg er – blandt andet – uddannet pædagog og det skinner igennem, at min grunduddannelse er af professionsbachelor-karakter, og ikke født, udviklet, næret og raffineret gennem en akademisk tradition.

Håndhygiejne

Jeg har kastet mig over håndhygiejne, fordi det er en af de mest effektive måder at stoppe en smittevej på (Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-Hansen, 2013, s. 98 samt Prytz 2013 samt CEI-nyt, 2018 samt Ibfelt, 2014-2015 s. 20). Bedre håndhygiejne kan faktisk nedsætte sygefraværet hos både børn og voksne i institutioner med omkring 30% (Helse-redaktionen, 2013 samt Lunde, 2017 samt Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-hansen, 2013 s. 93 samt Terkelsen, 2018, s. 12). Børn i institutioner er oftere syge end børn, som er hjemme hos deres forældre (Ibfelt, 2014-2015, s. 10), og derfor har jeg taget udgangspunkt i en institution.

Sundhedsstyrelsens udgivelse “Hygiejne i daginstitutioner” (Vagn-hansen, 2013) fra 2013 beskriver, hvilke håndhygiejniske retningslinjer der skal følges i de danske institutioner. Her findes en lang liste over situationer, som skal efterfølges af håndvask – blandt andet efter toiletbesøg, før madlavning, før spisning og når man har pudset næse – og her foreslås det også, at håndvask med fordel kan indføres, når børnene kommer, og når de går hjem (Vagn-hansen, 2013 s. 100). Ifølge Johanne Østerbye er det også en rigtig god idé at gøre, hvis man vil nedsætte sygdomsfraværet (Lunde, 2017). Claus Malta Nielsen udtaler, at selvom det kan være svært at indføre gode rutiner omkring håndvask, så er det at gøre det til en rutine, at forældrene vasker hænder med deres børn, når de kommer, og når de går hjem, en rigtig god begyndelse på bedre håndhygiejne (Thomsen, 2014). En del af

Sundhedsstyrelsens ambitioner er, at børn skal støttes i de vaner omkring håndhygiejne, som de har med hjemmefra (Vagn-Hansen, 2013, s. 98).

Kontaktsmitte er den mest udbredte smittevej og sker via urene genstande og hudkontakt (Kunøe m.fl (red.) 2013, s. 22).

Nudging

Nudging. Et begreb, som jeg ikke kendte, da jeg startede dette speciale. Jeg kendte godt til nogen af tiltagene, men kendte ikke navnet og filosofien bag.

Efterhånden som jeg lærte mere og mere om nudging, blev jeg mere og mere begejstret for teorien. Jeg mødte imidlertid en del kritik af metoden i den akademiske verden, som jeg ikke helt forstod. Jeg tog kritikken til efterretning, undersøgte andre kritiske røster, og kom frem til, at jeg ville gøre et forsøg med mini-nudging. Jeg kan godt lide tanken om den totalt åbne tilgang og den etiske forpligtelse, der er i metoden, samt det tvist, at nudging er et tiltag, som gør noget godt for samfundet (Bergsøe m.fl., 2014, s. 10). Jeg vil på de næste sider kortlægge, hvordan nudgingbegrebet er opstået, hvad det dækker, hvilken kritik der er af teorien, hvordan man bruger det i praksis, og komme med eksempler på, hvordan nudging er blevet brugt i andre sammenhænge.

Begrebet nudging blev første gang beskrevet for ca. 10 år siden i bogen “Nudge - improving decisions about health, wealth and happiness” af amerikanerne Thaler og Sunstein (Thaler & Sunstein, 2008), og siden har Nudging spredt sig til andre dele af verden. Blandt andet Danmark. Det amerikanske ord “Nudging” er fulgt med. Der findes ikke én bestemt klarlagt metode, derfor er eksempler på, hvordan nudges tidligere er blevet udført, værdifuld viden i kortlæggelsen af ens egen metode til et nudge (Bergsøe m.fl., 2014, s. 42).

Adfærdsdesign vs. nudging

På dansk har vi begrebet “adfærdsdesign”, som indeholder en del af de samme elementer. I dette speciale har jeg tilegnet mig viden om både nudging og adfærdsdesign, og jeg vil bruge begreber fra begge teorier.

Når jeg vælger at bruge ordet “nudging” i dette speciale, er det, fordi der følger en række forpligtelser med, når man laver et nudge. Disse forpligtelser vil jeg bruge til at afgrænse min

undersøgelse og mit løsningsforslag. Jeg vil komme ind på dette senere i specialet (se afsnit [Nudging og etik](#)).

System 1 og system 2

Nudging er som defineret og beskrevet begreb forholdsvis nyt, men teorien bygger på udviklingen af viden over de sidste ca. 60 år i henholdsvis adfærdsøkonomi, socialpsykologi og kognitiv psykologi (Münster, 2017, s. 22 samt Guldborg & Zeller, 2015 samt Knudsen, 2016). For at forstå udgangspunktet for nudging vil det være en fordel først at blive præsenteret for resultaterne af de seneste års hjerneforskning. Efterhånden som teknologien er blevet bedre, kan vi måle ting i hjernen og har derved fået viden, som ikke har været tilgængelig før (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 45). Den opfattelse af virkelighed, som vi hidtil har bygget vores forståelse af verden på, er nu – i videnskabens navn – blevet omstruktureret (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 42). En lignende omstrukturering af, hvordan man hidtil havde troet, at verden var, skete i 1800-tallet, da antallet af kvinder, som døde i barselssengen på grund af “barselfeber”, faldt fra 18% til under 1%, da lægerne begyndte at vaske hænder, inden de gik ind til de fødende, umiddelbart efter at de havde foretaget en obduktion. Dette ledte til opdagelsen af bakterier (Vestergård, 2010 samt Lyng, 2014).

Vores hjerne har to systemer. Thaler og Sunstein kalder dem “the Automatic System” og “the Reflective System”. De bliver ofte – både i nudging-sammenhæng og inden for psykologien – kaldt for system 1 og system 2, hvor det automatiske system er system 1 og det reflektive system 2 (Thaler & Sunstein, 2009, s. 19). De vil i dette speciale blive benævnt som sådan.

Vi starter med system 2, som ligger forrest i hjernen. Det er her, alle de rationelle, bevidste og kontrollerede beslutninger og valg bliver taget. Her, hvor vi vælger æblet fremfor chokoladen – selvom de er lige ved siden af hinanden. Hvor vi tager ned og træner i stedet for at se en film – selvom sofaen er lige så tæt på som træningstøjet. Hvor vi tager cyklen på arbejde – selvom det regner (Münster, 2017, s. 25, samt Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 49).

Det er også system 2, vi bruger, når vi skal lære nye færdigheder. At lære at cykle eller at lære en ny teori i forbindelse med et studie (Münster, 2017, s. 25).

De fleste, som har kørekort, husker sikkert den anspændthed og det niveau af koncentration og den mængde af energi, der blev brugt, da man sad i førersædet for første gang og skulle ud og køre i den rigtige trafik. De første mange gange glemte man at indstille spejlene, havde problemer med at finde koblingspunktet og glemte at kigge efter cyklister (heldigt at kørelæreren har en bremse).

System 2 bruger en stor mængde energi, men der er en begrænset mængde energi til rådighed (Münster, 2017, s. 25). Når den mængde energi er brugt, har systemet brug for at lade op igen. Hvis vi presser hjernen ud over dette punkt, opnår man kun at lære mindre, at hukommelsen bliver svækket, og de vigtige valg bliver taget af system 1 i stedet for (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 53). Derfor sker der ofte det, at vi tyer til de nemme løsninger og det, vi kender, når vi er trætte og udmattede, også selvom vi godt ved, at det ikke altid er, hvad der er bedst for os (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 49).

System 1 er, hvor de hurtige, ubevidste, intuitive og automatiske valg bliver taget (Münster, 2017, s. 25 samt Jensen, m.fl. 2017, s. 30). Det er også her, hvor vi er naive og godtroende, hvilket har den effekt, at vi er mere tilbøjelige til at tro på, hvad vi bliver fortalt, hvis system 2 er optaget eller overbelastet (Kahneman, 2014, s.98). System 1 befinder sig bagerst i hjernen og er opbygget af vaner, erfaring og tommelfingerregler, alle de ting vi ved i forvejen (Münster, 2017, s. 25, samt Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 50). Når vi er udmattede, tager system 1 over og vælger den hurtige energi i form af chokolade over det sunde valg af et æble, vælger sofaen, hvor der kan lades op, over træningen, og bilen på arbejde, fordi det regner – eller man er træt. System 1 lader os også udføre komplekse opgaver, helt uden at bruge af vores energi, såsom at børste tænder, at tage sele på, når vi sætter os ind i en bil, rette spejlene, finde koblingspunktet og se efter cyklerne. Det er også system 1, som gør, at vi holder balancen på cyklen, ikke bliver kvalt, når vi spiser, og som får os til at tage cykelhelmen på – når det er blevet en vane (Münster, 2017, s. 25, samt Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 50).

Hvis system 2 er overbelastet eller optaget af noget andet, tager system 1 styringen. Dette resulterer i, at risikoen for at tage dårlige beslutninger, fejltolke og at fokuset på langsigtede mål ofte glemmes totalt (Münster, 2017, s. 25).

Langt de fleste mennesker vil sige, at de gør mere brug af system 2 end af system 1 i deres hverdag (Kahneman, 2014, s.29), men den teknologiske fremgang har gjort, at vi i dag kan måle, hvordan vores hjerner reagerer i forskellige situationer, og det viser sig, at vi bruger

vores system 1 langt det meste af tiden (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 45). Dette fører til den erkendelse, at vi ikke er viljestærke (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 59). Som mennesker er vi irrationelle, og derfor handler vi også irrationelt i mange situationer (Münster, 2017, s. 22, samt Bergsøe m.fl., 2014, s. 107).

Vores samfund er dog i høj grad bygget op, som om vi altid brugte vores system 2 til at tage alle beslutninger (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 46). Hvis det var tilfældet, ville vi alle sammen være det, som Thaler og Sunstein kalder “Econs”, en form for supermenneske, som altid tager rationelle beslutninger. Hvis vi alle var sådanne supermennesker, ville der ikke være nogen overvægtige mennesker. Vi ville alle sammen være i god form, ingen ville begå kriminalitet, der ville ikke være nogen forurening, og vi ville ikke benytte os af rusmidler, sygdomme ville være reduceret til et minimum – blandt andet fordi alle altid ville prioritere at vaske hænder, også når de ankom til et nyt sted, afleverede og hentede deres børn i institutioner, og når de kom hjem om eftermiddagen – og alle ville have et job, fordi vi som 100% rationelle individer ville vide, at vi skulle deles om jobs, så ingen behøvede at sulte eller stjæle for at skaffe penge. Vi ville aldrig smide affald på gaden, altid spare sammen til pension, melde os som organdonorer, ikke indtage noget, som ville påvirke vores krop negativt, og ikke anskaffe flere sko eller mere tøj end det, vi rent faktisk havde behov for (Thaler og Sunstein, 2008, s. 7).

Når man har anerkendt, at vi ofte tager beslutninger med vores system 1 – især når vi er trætte, eller vores opmærksomhed er et andet sted – så kan man også begynde at finde løsningsforslag, som tilgodeser system 1. Også i det offentlige rum.

Hvad er nudging?

Når man har accepteret, at vi ikke er econs, er det nærliggende at begynde at tænke over, om det mon er derfor, man glemmer for eksempel at vaske hænder på sig selv og på sine børn, når man kommer i institutionen om morgenen, og når man går hjem om eftermiddagen – selvom man har alle de rigtige intentioner og al den rigtige viden. Det var undren som denne, der fik Thaler og Sunstein til at lave en række eksperimenter efter denne indsigt og skrive deres bog (Thaler & Sunstein, 2008). Kunne de med enkle midler få folk til at vælge det sunde alternativ i kantinen og lade være med at smide skrald på jorden? Og kunne det gøres

ved at tage udgangspunkt i menneskers adfærd og ikke det, man troede, man vidste om menneskers adfærd?

Nogle andre indsigter, som de tog hensyn til i deres designs, var blandt andet, at mennesker er flokdyr, og det at påvirke flokken er mere effektivt end at forsøge at påvirke individet (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 72). Vi udvikler os og tilpasser os gennem samvær med andre (Jellinggaard & Krautwald, 2015, s. 45), og vi vil som mennesker gerne være med til at yde en indsats, som gavner hele vores samfund og fællesskabet. Det er vigtigere for os end f.eks. økonomisk vinding (Jelling & Krautwald, 2015, s. 74).

Nudging er ikke at ændre intentioner, men adfærd. Der skal fokus på det positive og den direkte adfærd (Bergsøe m.fl., 2014, s. 46). Manglende forandring skyldes som regel ikke manglende viden, vilje eller kompetence (Münster, 2017, s. 42).

Et af de mest beskrevne danske eksempler på et nudge er de grønne fodspor hen til skraldespande. Forsøget, som ledte til nudget, er foretaget af en gruppe studerende ved Roskilde Universitet i 2012, og det gik ud på at uddele 1000 karameller, indpakket i papir, til 1000 mennesker på Strøget. Herefter gennemgik de studerende gaderne omkring uddelingsstedet og noterede, hvor de fandt papiret fra karamellerne. Så klæbede de grønne fodspor på jorden hen til skraldespandene i området og gentog herefter forsøg og indsamling. Resultatet var markant. 46% mere papir var havnet i skraldespandene. Det var dette forsøg, som ledte til, at en stor del af skraldespandene i det offentlige rum nu har grønne fodspor (Guldborg & Maaløe, 2012).

En stor del af danskerne – 90% – VED godt, at de ikke skal smide affald på gaden (Guldborg & Maaløe, 2012). Men som første del af undersøgelsen viser, så er der mange, som alligevel ikke ulejliger sig med at finde en skraldespand. Vores system 2 ulejliger sig ikke med at kigge efter en skraldespand; der er vigtigere ting at tænke på, så system 1 tager over og slipper papiret i hånden, så snart det har udtjent sin funktion – at værne karamellen med snavs, indtil den kommer i munden. Hvis vores system 1 derimod lige bliver mindet om, at der står en skraldespand liiiiige derovre – man skal bare følge fodsporene – så bliver det nemt og bekvemt at rette ind på stien og slippe papiret i skraldespanden (Bergsøe m.fl., 2014, s. 20).

Det er essensen ved nudging. Det skal gøres nemt og bekvemt på det rigtige tidspunkt (Münster, 2017, s. 137 samt Bergsøe m.fl., 2014, s. 24). Det nytter ikke noget at minde folk

om at smide papiret i skraldespanden, når de får karamellen – deres system 2 har glemt det, når papiret er taget af. Men det nytter noget at minde folk om det i det øjeblik, de skal af med papiret, fordi der er en norm i samfundet om, at man ikke smider affald på gaden (Guldborg & Maaløe, 2012).

Et eksempel på nogle nudges, som kan opleves i vores hverdag netop i disse måneder (sommeren 2018 i Danmark), er, hvordan den del af cykelstierne, som jævnligt skal deles med mennesker, som skal ind og ud af busser, er malet røde med teksten “Vis hensyn” påmalet med hvidt. Det er både en påmindelse til cyklister og fodgængere, det er meget nemt at se, og det taler til en del af os, som godt ved, at vi skal være her alle sammen og vise hensyn.

Billede 1

Billede 2

Et andet nudge er et øje med to pile og skriften “brug 2 sek. mere”, malet på cykelstien lige ved lyskryds, dér hvor man holder og venter, når der er rødt.

Nudget skal minde cyklisterne om lige at bruge bare 2 sekunder mere på at orientere sig i trafikken.

Nudges kan ikke altid med succes gentages i andre sammenhænge end lige præcis den kontekst, som den er konstrueret til. I en artikel i Jyllands-Posten den 24.07.2017 beskriver Cass Sunstein (Sunstein, 2017), hvordan de samme nudges har forskellige udfald i forskellige lande.

Sammen med Japan og Ungarn er der i Danmark betydeligt færre, som bifalder nudges – især inden for sikkerhed, sundhed og finanser. Der er stadig en hel del opbakning til langt de fleste nudges, men ikke i så høj grad som i f.eks. Tyskland, USA, Australien og Italien (Sunstein, 2017). Man kender ikke årsagen hertil, og der er stadig nudges i Danmark, men man skal ikke forvente lige så stor tilslutning som i andre lande. Eller også har man bare ikke fundet den helt rigtige måde at nudge på i Danmark.

Nudging og etik

“Et godt nudge undgår for så vidt muligt at påvirke dem, der vil en given adfærd, samtidig med at det hjælper dem som ønsker forandring”

(Citat Bergsøe m.fl., 2014, s. 60)

Jeg har nævnt det før. Når man arbejder med nudging, er der en række etiske overvejelser, som man skal gøre sig. Hvis disse overvejelser medfører en erkendelse af, at de konsekvenser, som adfærdsændringen kan medføre, ikke kan stå mål med de etiske overvejelser, så er det ikke nudging, man er i gang med. Så er det adfærdsregulering. Dette kan muligvis være en nødvendig løsning i nogen sammenhænge, men så skal man være bevidst om, at det er det, man gør, og ikke kalde det nudging.

- **Det frie valg**

- Thaler og Sunstein gør det helt klart i deres bog, at borgerens fri valg aldrig må kompromitteres. Et nudge må ikke fratage nogen et valg, nudget må aldrig være den eneste løsning (Thaler & Sunstein, 2008, s. 200 samt Bergsøe m.fl., 2014, s. 111), og nudging må ikke være manipulerende (Jelling & Krautwald, 2015, s. 82).
- De mennesker, som bliver udsat for nudget, skal til enhver tid kunne foretage sig en handling, som ikke har noget med nudget at gøre, uden at der kommer nogen form for konsekvenser for individet (Bergsøe m.fl., 2014, s. 60).

- **Gennemsigtighed og åbenhed**

- Nudget skal være tydeligt og nemt at gennemskue (Jensen m.fl., 2017, s. 108).

- **Konteksten**

- Det er vigtigt at have respekt for den sammenhæng og den kultur, der er i de omgivelser, som nudget skal foretages i. Det er normerne, som ER på stedet, der skal kortlægges, ikke de normer, som vi synes, der burde være (Bergsøe m.fl. s. 64).

- **For alles bedste**

- Nudging skal være “til alles bedste”, en forbedring af samfundet (Bergsøe m.fl., 2014, s. 111) og kan bruges til at fremme f.eks. folkesundheden (Münster, 2017, s. 15). Hvis målgruppen, som forsøges påvirket med nudget, havde den samme viden som valgarkitekterne, ville de foretage de samme valg – uden at behøve nudget (Bergsøe m.fl., 2014, s. 114). Denne viden skal være opdateret, og valget skal have den konsekvens, at alle i samfundet får en større følelse af velfærd, sundhed og lykke (Bergsøe m.fl., 2014, s. 119).

- **Respekt**

- Man skal passe på ikke at komme til at nedgøre nogen (Bergsøe m.fl., 2014, s. 27).

Kritik af nudging

Da Thaler og Sunsteins bog “Nudge” først udkom, gik der ikke længe, før kritikerne begyndte at melde sig.

Et af kritikpunkterne ved nudging er, at borgerens eget valg kan blive et valg, som borgeren reelt ikke ønsker at tage, eller som går imod borgerens overbevisning. Der kan også ske en pacificering af borgeren, som bevirker, at denne mister sin frihed og autonomi uden at tage en aktiv beslutning (Bergsøe m.fl., 2014, s. 116).

Valgarkitektens ønske om at nudge i en bestemt retning for at fremme egne interesser kan farve den løsning, der bliver valgt (Bergsøe m.fl., 2014, s. 117).

Et nudge kan vise sig at have uønskede konsekvenser for borgeren (Bergsøe m.fl., 2014, s. 118).

Disse kritikpunkter er blevet behandlet og diskuteret. Helt generelt vender de alle sammen tilbage til etikken og de punkter, som jeg har sat op (Jensen (red), 2017, s. 109 samt Sunstein, 2014, s. 584).

Der er også den mulighed, at nudging ikke er svaret på den ændring, man gerne vil opnå. Man må nøje overveje, om andre tilgange og teorier kan være en bedre måde at opnå sit mål på.

Nudging som analyseværktøj

Den litteratur, der er valgt i forbindelse med specialets tilblivelse, tilbyder en række helt konkrete måder at arbejde med nudging på. Jeg har udvalgt dem, som jeg finder relevante for min problemstilling og forskning, og dem vil jeg kort beskrive her.

Der er fire tendenser, som det er vigtigt at tage højde for, når man skal lave et nudge.

1. Opmærksomhed – eller manglen på samme.

- Det er afgørende at få folks opmærksomhed. Vi er kun bevidste om det, vi fokuserer på, men ubevidste om alt andet. Opmærksomheden er rettet mod ét objekt ad gangen i en bestemt rækkefølge. Opmærksomhed kræver kognitiv energi i større eller mindre omfang (Bergsøe m.fl., 2014, s.51).
- Det er også vigtigt, at der tages hensyn til konteksten. Konteksten skal fange brugerens opmærksomhed i det helt rigtige øjeblik (Münster, 2017, s. 43).

2. Viljestyrke – eller manglen på samme.

- Evnen til viljestyrke i en bestemt situation hænger nøje sammen med vores mentale overskud (Bergsøe m.fl., 2014, s.52).
- Det skal overvejes, om dem, som vi ønsker at ændre adfærd hos, er stressede eller optaget af andre opgaver (Bergsøe m.fl., 2014, s.53).

3. Tid – Fanget i nutiden.

- Mange af vores beslutninger bliver taget i nutiden, men har indflydelse på fremtiden. Der skal være en sammenhæng mellem kortsigtede og langsigtede gevinster. Langsigtede mål kræver ofte en masse individuelle handlinger for at lykkes, og det skal være meningsfuldt for den, som skal foretage handlingerne,

og hvis der ikke er en langtidssikret mening, eller man ikke mener, at man kan gennemføre det, giver det ingen mening at begynde (Bergsøe m.fl., 2014, s.53).

4. Normer – Påvirkning af andre og forestilling om andre.

- Vores holdning til normer ændrer sig, hvis vi kan se, at andre ikke følger normerne. Vi er mere tilbøjelige til ikke at leve op til normerne, hvis vi kan se, at andre ikke følger dem. Hvis vi er i et miljø, hvor vi ikke helt kender normerne, og hvor normerne ikke er naturlige for os, vil vi gøre meget for at overholde og følge dem (Bergsøe m.fl., 2014, s. 56).

Det er også vigtigt at definere et mål. Hvad ønskes ændret? Der skal oftest indhentes oplysninger og analyser fra andre videnskabsgrene for at definere et mål (Bergsøe m.fl., 2014, s.60).

Morten Münster kommer med et bud på, hvilke redskaber der kan bruges, når man skal lave sin undersøgelse til et nudge.

Lær

- Lav research hjemmefra
 - Husk kaffe bag ved skrivebordet
 - Bruges primært, når der mangler indsigt eller skal bruges en ny vinkel
 - Brug Google og andre søgemaskiner. Andre har måske indsigt i dit problem og kan hjælpe med en løsning
 - Stalk din målgruppe – fagligt – på nettet
 - Find eksperter
 - Leder
 - Praktisk ekspert – ham, som bruger det i hverdagen
- Gå ud i verden, når kaffekoppen er tom

Se

- Observer den nuværende adfærd
 - Klassiske observationer
 - Deltagerobservation

- Observer ADFÆRD, hvad er der på spil for brugeren?
- Go along
 - Kombiner interviews og observationer. Har den fordel, at man kan spørge “live” midt i problemstillingen
 - Kan give et mere realistisk billede af det, man ønsker at observere og ændre

Spørg

- Bed om hjælp til at forstå, hvad du ser
 - Interview – en samtale, som har struktur og et formål
 - Dybdegående interviews
 - Etnoraid
 - Giv tid til at lytte og forstå
 - Vær ydmyg nok til at lade sig overraske

Strukturer

- Få styr på noter. Helst samme dag som de er indsamlet for at få så meget med som muligt.
 - Stemninger, lugte, osv.
 - Skriv observationerne til en sammenhængende fortælling

(Münster, 2017, s. 107-132)

Det er vigtigt at lave en test af sit design, hvis man vil tages seriøst. Et enkelt interview eller et spørgeskema er bedre end ingenting. Dette kaldes en cowboytest og giver data, pejling og feedback, men ikke et sikkert resultat (Münster, 2017, s. 265).

Nudging er en meget praktisk teori, hvor målet bør være en måling af ændret adfærd. Det er svært – og meget tidskrævende – at dokumentere ned til mindste detalje, HVORFOR noget virker. Nogle gange er det vigtigere at dokumentere, at det virker (Bergsøe m.fl., 2014, s. 61).

Empiri

I det følgende afsnit vil min empiri blive præsenteret.

Overvejelser om valg af samarbejdspartner

Inden jeg gik i gang med at finde en samarbejdspartner, gjorde jeg mig nogle overvejelser om, hvilken slags institution jeg gerne ville samarbejde med og hvorfor.

- **Børnehave**
 - Her vil børnene nok hurtigt tage den ekstra håndvask til sig og minde forældrene om det, hvis de glemmer det. Dette er dog ikke sikkert, og det overordnede ansvar vil ligge hos forældrene.
 - Børnene vil bedre kunne forstå, hvorfor håndvasken er vigtig – de begynder at kunne forstå, hvad bakterier er, og hvorfor de skal vaskes af.
- **Vuggestue**
 - Her er det udelukkende forældrene. De ældste vil nok minde deres forældre om det, men de yngste vil ikke kunne ytre sig.
 - Forældre og børn får det indarbejdet meget tidligt.
- **Integreret institution**
 - Her skal flere personalegrupper arbejde sammen, og der er forskelligt forståelsesgrundlag i de to børnegrupper.
- **En institution, hvor jeg har været vikar**
 - Jeg vil vælge en institution, som jeg ikke kender, for at kunne observere uden en forudgående viden. Dette er for at undgå mine antagelser om, hvordan jeg tror, at personalegruppen hænger sammen. Både bevidst og ubevidst, og for at mine personlige relationer til mennesker ikke spiller ind – og deres relationer til mig.

Derefter gik jeg på nettet og fandt en liste over institutioner i kommunen, og så gik jeg i gang fra en ende af med at sende mails. Først sendte jeg fem i den naive tro, at det ville være nemt at finde nogen, som ville være med. Det gik dog hurtigt op for mig, at det ville blive en større udfordring at finde en samarbejdspartner end først antaget.

Hvad der skete

Jeg har haft kontakt til 20 institutioner fra listen over daginstitutioner i kommunen.

Min tilgang har været følgende:

Først har jeg sendt en mail til institutionerne, hvor specialet kort er blevet beskrevet. De steder, jeg ikke fik skriftligt svar fra inden for en uge, ringede jeg til. Jeg snakkede med lederne, og flere steder havde de haft det oppe på deres personalemøde.

Her er mine optegnelser over de afslag, jeg fik.

- Otte institutioner svarede, at de ikke havde tid. De havde “meget om ørerne”, og flere steder havde der været udskiftning i personalet eller af leder, og de følte derfor ikke, at de kunne tage mere ind lige nu.
- Seks af institutionerne havde allerede et eller flere projekter med studerende kørende og havde derfor ikke tid eller overskud til flere projekter.
- Fire svarede “nej tak” uden at uddybe.
- Et sted mente ikke, at der var et problem med sygefravær, og at personale og forældre derfor ikke ville bakke op om det. De ville dog rigtig gerne samarbejde, hvis jeg havde en anden idé.
- I en enkelt institution vaskede de allerede hænder, når børnene kom og gik. De var ikke interesserede i at dele deres erfaringer med mig.

Ud over at opsøge institutioner har jeg været i kontakt med sundhedsplejen i kommunen i den tro, at det var den, som stod for hygiejneformidlingen i daginstitutionerne. Det har det også været i en periode, men da tiltagene ikke havde den ønskede effekt, havde man valgt at udlicitere opgaven til en hygiejnesygeplejerske.

Hende har jeg haft et kort interview med. Der kom dog ikke noget frem i interviewet, som er relevant for dette speciale, så derfor er det ikke beskrevet som en del af min empiri.

Hygiejnesygeplejersken havde kontakt med flere områdeledere på daginstitutionsområdet i kommunen og tog mit projekt med på et møde for pædagogiske ledere. Til mødet var der en leder, som syntes, at projektet lød interessant, og hvor institutionen havde tid og overskud til at samarbejde. Jeg fik en mail med kontaktoplysninger og ringede med det samme. Institutionen er anonymiseret og vil i resten af specialet blive omtalt som “Blomsterbedet”.

Blomsterbedet

Blomsterbedet er en børnehave i en velhavende del af en mellemstor dansk by. Der går 44 børn i alderen 3-6 år, og der er seks voksne ansat. Der er ikke madordning i institutionen, hvilket betyder, at børnene har madpakker med. Observationerne er foretaget om foråret.

De mennesker, som jeg har været i kontakt med i børnehaven, er inddelt i følgende kategorier i resten af specialet:

- Barn/børn = de mennesker, som går i børnehaven
- Forælder = børnenes forældre
- Voksen = medarbejderne i Blomsterbedet

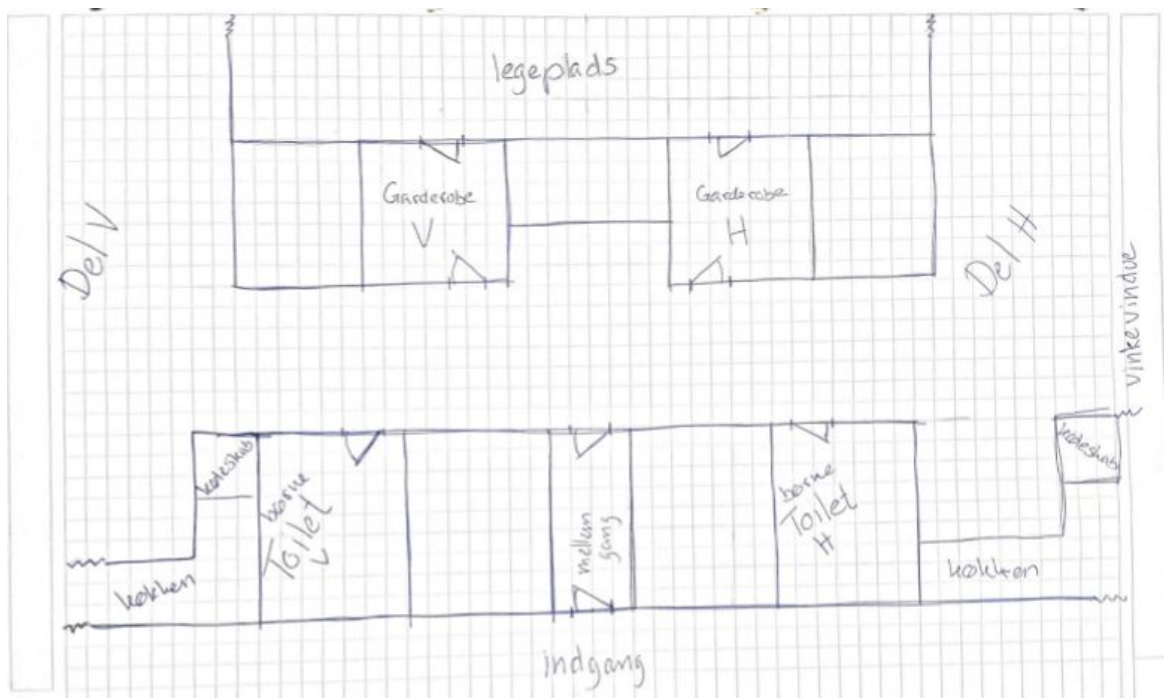
Min første kontakt med Blomsterbedet var en telefonopringning. Jeg aftalte en dag at komme derud og tale om specialet og forløbet med de ansvarlige voksne.

Jeg ankom ca. 10 minutter før aftalt og fik lov til at gå rundt og kigge, indtil de voksne, jeg skulle snakke med, blev ledige. Dette gav mig en mulighed for at få et indtryk af børnehaven.

Følgende afsnit er mine renskrevne og redigerede feltnoter. De er redigeret ned til de pointer, som jeg vurderer er relevante for specialet. Billeder af de oprindelige feltnoter, samt de uredigerede, men renskrevne, feltnoter er at finde i bilag 2.

Fysisk beskrivelse af stedet

Jeg har fået tilladelse af institutionen til at lave en lille skitse over plantegningen for forståelsens skyld.

Billede 3 - Skitsen er her vist med de for opgaven relevante rum. Skitsen er ikke målfast.

Indgangen til børnehaven er placeret midt i huset. Til venstre ligger det område, som i resten af specialet vil blive omtalt som “del V”, og går man til højre, kommer man til “del H”. Der er to garderober, “garderobe V” og “garderobe H”. De ligner hinanden. Det er rum på ca. 4*4 meter med 22 pladser i hver. Umiddelbart over for de to garderober ligger der to børnetoiletter med vaske i børnehøjde og gode muligheder for at vaske hænder.

Der er et køleskab i hver del, hvor børnenes madkasser ligger i løbet af dagen. Køleskabet i del V er i forbindelse med køkkenet. Køleskabet i del H står også i forbindelse med et lille køkken, som ikke er i brug.

Når børnene skal vinke farvel til deres forældre, foregår det ved et vindue i den fjerneste ende i del H. Køleskabet i del H ligger mellem toilettet og dette vindue.

I de to dele er der også to store rum, delt op i mange små områder. Der er også et kreativitetsrum med mange forskellige materialer til at være kreativ med, hvor døren kan lukkes. Der er en legeplads med udgang fra begge garderober, samt en låge ud til resten af verden.

Samarbejdet med de voksne

Jeg havde et kort møde med to af de voksne, som er ansvarlige for håndhygiejnen i Blomsterbedet. Jeg fortalte dem, hvad jeg gerne ville, og hvad jeg havde brug for. Vi aftalte, at jeg skulle komme kl. 7.30 mandag morgen for at lave mine observationer og blive en time. Tidspunktet er valgt ud fra de voksnes erfaringer for, i hvilket tidsrum der bliver afleveret flest børn. På samme måde bliver tidspunktet 15-16 valgt for, hvornår jeg skal lave observationer om eftermiddagen.

De fortalte, at institutionen har "Håndvaskeuger" 2-3 gange om året. Her lærer børnene om bakterier, hvorfor det er vigtigt at vaske hænder, synger sange, og sidst på ugen arrangerer de voksne en aktivitet, som de med egne ord kalder "en lille eksamen" i at vaske hænder korrekt og uddeler diplomer til alle børn. Det er et stykke tid siden, de sidst har haft sådan en uge. De udtalte begge to, at mit projekt lyder spændende, og at de glædede sig til at være en del af det. Vi aftalte, at jeg skulle lave en lille beskrivelse til forældrene om, hvem jeg er, og hvad jeg vil. Dette er vedlagt som bilag 3.

Observationer

De første observationer

Noget af det første, som slog mig, var en meget rolig stemning.

Børnene var nysgerrige på, hvem jeg var, og som sædvanligt hvorfor jeg har blå hår. Jeg svarede dem, som jeg altid svarer børn: "Det er, fordi når man bliver voksen, så må man selv bestemme sin hårfarve".

I del V sad en flok børn og syede med farvede tråde på gulvklude. Et barn fortalte mig, at hun lavede en varmere dyne til sin lillebror, fordi han var syg. Nogle børn havde prikker dér, hvor de skulle sætte nålen ind, nogen kunne uden, og nogen satte perler på. Der sad tre grupper af børn ved tre borde, og der var to medarbejdere til stede i lokalet, som hjalp dem.³

Et andet sted spillede nogle børn et spil.

I del H sad en gruppe på 5-6 børn omkring en tablet. Ved et andet bord var en voksen ved at lave en 3D-model af solsystemet sammen med tre børn. De malede planeterne og kiggede samtidig i en bog om solsystemet og snakkede om de farver, som de brugte.

³ Jeg bider mærke i dette og lægger vægt på det, fordi jeg er uddannet pædagog, og det jeg observerer her, er udøvelsen af "zonen for nærmeste udvikling" af Vygotskij. Det fortæller mig noget om den tilgang, der er til læring og til børnene i denne institution.

Observationer foretaget løbende

Der er et skilt på yderdøren, som gør dem, som kommer ind, opmærksomme på, at de blå futter ikke længere er tilgængelige. I stedet for skal alle tage sko af på måtten i gangen.

I gangen og i mellemgangen og i garderoberne er der sat rød tape på gulvet. Denne tape indikerer, hvor man skal tage sine sko af, når man færdes i institutionen.

På en væg i institutionens gang hænger der en del QR-koder, som leder til små videoer af børnene i institutionen.

Observationer lavet i garderoberne over tre dage.

Hver morgen fra kl. 7.30 til 8.30 og hver eftermiddag fra kl. 15 til 16. Det er observationer både fra garderobe V og garderobe H.

Jeg glemte selv at vaske hænder de første par gange, jeg kom og gik. De sidste dage huskede jeg det.

Fordi der ikke er madordning i institutionen, har alle børn en madkasse med. Denne madkasse bliver ofte transporteret ud til køleskabene af børnene selv, mens deres forældre lægger tøj på plads.

Jeg observerede, at alle børn og forældre er gode til at huske at tage deres sko af. Der er røde linjer på gulvet umiddelbart inden for hoveddøren og mellem garderoberne og gangen som et tydeligt signal om, at her må man ikke have sko på. En voksen fortæller en forælder, at her om eftermiddagen behøver hverken børn eller voksne at tage deres sko af, fordi de får gjort rent om morgenen.

Det er tit forældrene, som henter børnenes madkasser om eftermiddagen. De dage, hvor vejret er godt, leger børnene ude, og de kommer tit ikke ind i institutionen, når forældrene henter dem. Det er derfor forældrene, som henter madkassen.

Der var nogle forældre, som huskede deres børn på at vaske hænder, og jeg har en klar fornemmelse af, at det er, fordi jeg sidder der.

Især to børn – tvillinger – er selv opmærksomme på, at de skal vaske hænder. “Fordi det siger Mathilde, ellers får man bakterier fra børnehaven med hjem.”

En forælder sagde til sit barn: “Det minder mig om, at vi skal huske at vaske hænder,” da han fik øje på mig. Barnet svarede: “Det ved jeg godt.”

“Kom nu, jeg skal nå på arbejde” og lignede formuleringer blev sagt flere gange i løbet af morgentimerne.

Små uformelle interviews

Undervejs i min kontakt med Blomsterbedet har jeg snakket med både børn, forældre og voksne. Jeg har stillet relevante spørgsmål, uden at det direkte har haft karakter af interviews. Her er en opsummering af det, som er relevant for specialet.

Forældre.

Jeg har snakket med flere forældre om, hvorfor jeg var der, og hvad jeg observerede, samt hvor jeg tænkte, at de største udfordringer lå. De havde læst min seddel og spurgte ind til projektet. Mange af dem kom med deres bud på, hvorfor de ikke fik mindet deres børn om at vaske hænder, når de kom, og når de gik, og hvad der mon skulle til, for at det blev en vane.

“Nogle gange er det nemmere, når en anden end mor eller far siger, at man skal noget,” sagde en forælder til mig.

“Man skal vælge sine kampe med omhu,” fik jeg af svar fra en anden forælder, som mente, at det ville blive en kamp at få barnet til at vaske hænder.

“Det er svært at nå det om morgenen, det er noget, som skal prioriteres.”

Jeg kan forstå på mine samtaler med forældrene, at mange af dem tror, at jeg på forhånd har snakket med børnene om, hvorfor jeg er der.

En forælder spurgte mig en morgen, om det ikke var mere relevant at vaske hænder om eftermiddagen, fordi “de næsten lige havde vasket hænder derhjemme”, når de kom om morgenen. Jeg svarede, at det også var en del af projektet.

Alle forældre var meget søde ved mig og hilste på mig, og selvom jeg blev omtalt som “Hende, som sidder og holder øje” og “Håndvaske-damen”, gav flere forældre udtryk for, at de syntes, det var en god idé.

Skoene

Blandt andet spurgte jeg ind til en af de observationer, som jeg havde gjort mig flere gange, nemlig at alle – både børn og forældre – var rigtig gode til at tage deres sko af, når de kom ind. Jeg spurgte, om det var noget nyt. Det var noget, de havde indført for et par måneder

siden. Da det var vinter og sne og sjap, blev gulvet i børnehaven meget beskidt. Børnehaven er indrettet således, at man skal igennem mellemgangen for at komme til garderober og madkassekøleskabe. Desuden færdes børnene frit gennem huset hele dagen. Det bevirkede, at der blev meget beskidt og sjappet i hele huset. Der blev indført "blå futter" – blå plastikovertrækssko, lavet i tynd, blå plastik – men dels gik de meget hurtigt i stykker, og dels blev de brugt meget hurtigt og blev en udgift for institutionen. Derfor blev personalet enige om, at skoene skulle helt af. De satte rød tape op omkring måtten, så forældrene kunne se, hvor de ikke måtte have sko på. Der blev også sat rød tape op ved udgangen af børnegarderoberne. I starten var en del forældre irriterede over det. Især dem med snøresko. Forældrene fik også våde strømper. Men nu har de taget det til sig, og jeg har ikke observeret nogen sure miner over det. Der har været en smule oplysning om, hvorfor det er hensigtsmæssigt på "min institution", og fysiske opslag i børnehaven samt dialog med personalet, når forældrene glemte det.

Evaluerings

Jeg spurgte tre voksne om, hvordan det var gået, da jeg kom tre uger senere for at sætte en ny seddel op, som beder forældrene om at svare på et kort spørgeskema.

Der er enighed om, at det ikke har rykket ret meget. Langt de fleste glemmer det. Der er dog 3-4 forældre, som vedvarende beder deres børn om at vaske hænder. En voksen fortæller mig, at et par børn selv huskede, at de skulle vaske hænder, da de kom, selvom de lige havde været på en uges ferie.

De giver mig alle tre ret i, at det nok havde været mere effektivt, hvis projektet havde ligget i forbindelse med en håndvaskeuge, og hvis der havde været hængt flere hænder op i institutionen.

Workshop med børn

Jeg lavede mit nudging-materiale sammen med børnene. Dette blev gjort i en workshop en formiddag i Blomsterbedet. En voksen var med til at lave workshoppen, som fysisk fandt sted i krea-rummet.

Børnene kom ind 4-5 stykker ad gangen, og vi snakkede om bakterier og om, hvorfor det var vigtigt at vaske hænder, og hvornår man skulle vaske hænder. Ordet bussemand blev sagt en del gange, og der blev tegnet en del bussemænd.

Børnene tegnede – nogen med hjælp – deres hænder på et stykke pap i en valgfri farve og klippede dem så ud. Nogen med hjælp, andre kunne selv. Så skulle de lime “sæbeskum” eller “bakterier” på deres paphænder.

Sæbeskummet var enten farvede pomponer eller hvide dimser, som man bruger som fyld og beskyttelse i pakker. De skulle limes fast med børne-limpistol. De fleste af børnene kunne selv bruge limpistolen, resten fik hjælp.

Bakterierne var små firkantede stykker pap, som blev limet fast med limstift. Børnene bestemte selv, hvad de ville have på deres paphænder.

Billede 4

Jeg satte børnenes paphænder op i deres garderober, på døren ud til toiletterne, på køleskabet, hvor deres madkasser er, og nogen blev hængt op i snore i voksen-hoved-højde lige ved toiletterne. Alle hænderne er blevet udstillet i voksen-øjnehøjde.

Billede 5

Desuden lavede jeg en planche til forældrene, som kort beskrev, hvilken aktivitet jeg havde lavet sammen med deres børn og hvorfor. Se bilag 4.

Spørgeskemaer

For at få en evaluering fra forældrene, har jeg lavet et kort spørgeskema. Dette er også min test af nudget. Efter hvert spørgsmål og svarmulighederne har jeg skrevet en kort tekst om, hvorfor jeg har valgt, at netop dette spørgsmål skal med. Dette er ikke blevet medsendt til forældrene. Der har været mulighed for at afkrydse flere svarmuligheder ved hvert spørgsmål, og jeg har tilføjet et “andet” ved hver svarmulighed for at give forældrene en mulighed for at komme med deres tanker og kommentarer. Ud for svarmulighederne står resultaterne, dels i antal personer, dels i procent.

Spørgeskemaerne blev præsenteret for forældrene på to måder. Dels var der en qr-kode sat op i forbindelse med information om spørgeskemaet i mellemgangen, og dels blev det sendt ud på den platform, som hedder “min institution”.

12 forældre har svaret på spørgeskemaet.

Jeg indledte med følgende tekst til forældrene:

Som I måske husker, har jeg observeret garderoberne et par dage for nogle uger siden. Jeg lavede også en lille workshop med nogle børn, hvor vi lavede det nudging-materiale, som er hængt op i institutionen. For at finde ud af, hvilken effekt det har haft, håber jeg, at I vil hjælpe mig med at svare på et lille, hurtigt spørgeskema. Der er 7 spørgsmål, det tager omkring 5 minutter at udfylde, og det kan gøres fra telefonen.

Jeg har valgt at kalde de to ekstra gange, hvor jeg gerne ville have jer til at hjælpe jeres børn med at vaske hænder – når de kommer, og når de går hjem – for “udvidet håndvask”.

Spørgsmål 1

Hjalp du dit barn med at huske at vaske hænder, når I kom, og når I gik, før jeg foretog mine observationer?

☐ Ja	0 (0 %)
☐ Nej	7 (58,3 %)
☐ En gang imellem	4 (33,3 %)
☐ Andet (Én forælder har her skrevet “Kun når vi gik”)	1 (8,3%)

Jeg spørger om dette for at finde ud af, hvor mange som i forvejen havde fokus på udvidet håndvask.

Spørgsmål 2

Huskede du det de dage, jeg var i garderoben?

☐ Ja	6 (50 %)
☐ Nej	1 (8,3 %)

☐ En enkelt gang eller to	5 (41,7 %)
☐ Andet	

Jeg spørger om dette for at finde ud af, hvor stor en effekt det havde, at jeg fysisk var til stede i garderoben.

Spørgsmål 3

Synes du, at bedre fokus på håndhygiejne er en god ide?

☐ Ja	11(91,7 %)
☐ Nej	0 (0 %)
☐ Det betyder ikke så meget for mig	1 (8,3 %)
☐ Andet (Én har svaret “Ved ikke helt”)	1 (8,3)

Jeg spørger om dette for at finde ud af, hvor stor opbakningen er til håndhygiejneprojekter generelt.

Spørgsmål 4

Synes du, det er en god idé at indføre udvidet håndvask?

☐ Ja	8 (66,7 %)
☐ Nej	0 (0 %)
☐ Det har jeg ikke tænkt videre over	3 (25 %)
☐ Andet	

Jeg spørger om dette for at finde ud af, hvor mange som bakker op om lige præcis det her projekt.

Spørgsmål 5

Ville mere information omkring projektet inden starten have været en fordel for dig?

☐ Ja	5 (41,7 %)

- ☐ Nej 7 (58,3 %)
- ☐ Andet

Jeg spørger om dette for at finde ud af, om jeg skulle have været mere opmærksom på at give informationer inden projektets start.

Spørgsmål 6

Hvis du ikke får mindet dine børn om de ekstra håndvaske, hvad er grunden så?

- ☐ Jeg synes ikke, vi har tiden til det 5(41,7 %)
- ☐ Jeg glemmer det 11(91,7 %)
- ☐ Det er besværligt 2(16,7 %)
- ☐ Det er ikke en prioritet 2 (16,7)
- ☐ Andet

Jeg spørger om dette for at finde ud af, hvilken modstand der kan være

Spørgsmål 7

Har du et forslag til, hvad der skulle til for at få dig til at prioritere det?

- ☐ Svar

Her har en enkelt forælder skrevet følgende:

- Det skal gøres til en vane for børn og forældre. Ligesom med skoene, der stilles ved indgangen.

Jeg spørger om dette for at få idéer til, hvad der kan gøres en anden gang.

Analyse og diskussion

I det følgende vil jeg sammenholde mine teorier og mine empiriske fund. Jeg vil give læseren et indblik i mine overvejelser om analyser før, under og efter nudget.

Sammenholdning af teorier

Først vil jeg skrive lidt omkring mine tanker med hensyn til socialkonstruktionisme og Nudging, og hvordan de to begreber vil følges ad gennem min analyse og diskussion, samt kæde lidt Wenger ind.

For mig at se er der en del ligheder mellem teorierne. De bestræber sig på at ville ændre verden, og at ændre den til noget bedre for fællesskabet. Dette gøres - ifølge socialkonstruktionisme, nudging og Wengers teori om social læring - gennem relationer og fællesskaber.

I min tolkning af socialkonstruktionismen, nudging og "teorien om social læring" har alle tre teorier en klar holdning til, at de ikke er de eneste mulige måder at anskue verden på. Derimod tilbydes de som alternativer. Dette er en styrke, idet de ikke udelukker at man "må" anvende andre teorier, hvis det viser sig hensigtsmæssigt at ændre på strategien midt i processen. Wenger skriver, at denne teori er en invitation til at italesætte begrebsforståelsen af læring.

Både Socialkonstruktionisme og nudging foreskriver at man gør sig umage med at se det der foregår, og ikke det som man tror der sker. En af erkendelserne ved nudging, er at man ikke uden videre kan overføre et nudge fra en situation til en anden. Valgarkitekten må ud og se på den adfærd, der er på det sted, hvor nudget ønskes udført, og glemme hvad hun tror årsagen til adfærden kan være. Ligesom i socialkonstruktionismen, hvor man også skal være villig til at sætte sin egen mening til side, for at kunne se noget nyt og derved muligvis komme frem til en erkendelse.

På min gamle arbejdsplads var udvidet håndvask en norm. Derfor kunne jeg let komme til at tro, at det var en norm i alle institutioner. Det er det imidlertid ikke, men min ambition er, at forældrene i blomsterbedet vil tage denne vane til sig og gøre det til en norm i blomsterbedet.

Spørgeskemaer

Der er kommet 12 besvarelser på mit spørgeskema. Hvis man tager udgangspunkt i de 44 børn, der er i institutionen, så er det en besvarelse på $12/44 \cdot 100 = 27,27\%$. Det er ikke nok til at konkludere, hvorvidt det er alle forældres holdning, der bliver afspejlet her.

Der er tal som skiller sig ud, og som viser en tendens, når de bliver sammenholdt med observationer og interviews

Nudging-baseret analyse

For at strukturere og analysere min arbejdsgang og mine fund har jeg brugt den tilgang, der blev præsenteret i nudging-afsnittet. Jeg ridser den kort op her og kombinerer den med de fire tendenser som , der er beskrevet i afsnit [Nudging som analyseværktøj](#).

- Lær
- Se
 - Opmærksomhed
 - Viljestyrke
 - Tid
 - Normer
- Spørg
- Strukturer

Lær

Min research startede med at finde en liste over alle institutioner i kommunen. En erfaring, som jeg gjorde mig, der er ikke oplyst mailadresser på den liste. Derfor gik jeg videre ind på institutionernes hjemmeside, hvor der også meget sjældent er mailadresser, så derfor skulle der en Google-søgning til for at finde det, som jeg ledte efter. Mailadresser. Jeg stalkede dem, som jeg ville have fat i. For at have et overblik over, hvilke institutioner jeg havde kontaktet, og hvilke institutioner jeg skulle ringe til og følge op på, lavede jeg et dokument og skrev noter, så jeg kunne holde styr på det.

Ud over lederne i institutionerne havde jeg også kontakt med en anden ekspert, hygiejnesygeplejersken, og det blev hende, som fik sat mig i kontakt med lederen på Blomsterbedet.

Inden jeg gik i gang med at finde en samarbejdspartner, havde jeg en forestilling om, at det ville blive nemt at finde en institution at arbejde sammen med. Det viste sig, at det var det ikke, og jeg brugte uforholdsmæssigt meget tid på processen med at finde en samarbejdspartner. Jeg skulle have været bedre til at følge hurtigere op på min første henvendelse og til at skrive til flere institutioner samtidig. En anden overvejelse, jeg har gjort mig, er, om jeg skulle have ringet til institutionerne som det første i stedet for at skrive en mail. Mine overvejelser omkring mailen var, at det var nemmere for institutionerne at tale om mit projekt, når de havde noget skriftligt at forholde sig til og kunne diskutere indbyrdes ud fra.

Jeg var rigtig taknemmelig for den hjælp, jeg fik fra hygiejnesygeplejersken.

Se

Jeg lavede både løbende observationer og sad i garderoben og observerede den adfærd, som udspillede sig tre morgener og tre eftermiddage. Jeg lagde vægt på følgende i mine observationer, både da jeg var i felten, og da jeg skulle vælge, hvilke af mine observationer, der var vigtige at få med som en del af min empiri.

1: Opmærksomhed

- Hvor er forældrenes opmærksomhed?
- Hvor skal de fanges, så de husker at minde deres børn om den udvidede håndvask?
- Hvor er min egen opmærksomhed?

2: Viljestyrke

- Hvor er deres viljestyrke – deres lyst til at minde deres børn om at få vasket hænder?
Er det en prioritering, som forældrene finder vigtig?

3: Tid

- Giver forældrene udtryk for, at de kender de langsigtede fordele ved at indføre udvidet håndvask?

4: Normer

- Hvilke normer er der i institutionen i det praksisfællesskab, som forældrene befinder sig i, netop i denne børnehave i det tidsrum, som jeg observerer i?
- Er der i forvejen en norm omkring håndhygiejne i institutionen?

Jeg var desuden – som foreskrevet inden for socialkonstruktionismen – meget opmærksom på de ord og måden, jeg valgte at lave mine feltnoter på. Jeg har beskrevet de ord, som jeg hørte, i stedet for at konkludere i mine feltnoter, at “faderen havde travlt”.

Spørg

Jeg har undervejs spurgt om de ting, jeg har undret mig over. Jeg har både snakket med forældre og voksne. Især undrede jeg mig over det med skoene. Jeg har også talt med forældre om mit projekt og om deres holdning til at skulle vaske hænder. Jeg har været opmærksom på hele tiden at lytte og være åben over for det, jeg hørte.

Strukturer

Jeg skrev mine feltnoter ned hver dag. Når jeg havde observeret i børnehaven, satte jeg mig og skrev først de feltnoter rent, som jeg lige havde taget, og derefter skrev jeg dem fra sidste eftermiddag. Jeg skrev mine feltnoter til en sammenhængende fortælling. At få skrevet mine noter rent tidligt i processen har jeg i tidligere projekter været rigtig dårlig til, og jeg ser det som en personlig sejr, at jeg har fået skrevet mine observationer ned så hurtigt. Dette bevirker, at min hukommelse i mindre grad påvirker, hvad jeg tror, jeg husker, der er sket.

Mine fund

Jeg har delt mine fund ind efter de 4 tendenser.

- Opmærksomhed
- Viljestyrke
- Tid
- Normer

Opmærksomhed

Jeg tolker, at udtalelser som “Kom nu, jeg skal på arbejde” betyder, at forældrene har travlt. En anden forælder sagde, at det var svært at få tid til at prioritere at få vasket hænder om

morgenen, hvilket jeg også tolker som et udtryk for at forældrene har travlt. Deres opmærksomhed er på, at de skal nå på arbejde til tiden. Forældrene har også fokus på, at de skal have lagt børnenes tøj på plads, og at madkassen skal i køleskabet.

Lige præcis det, at børnene har en madkasse, som skal ud i køleskabet, er en vigtig detalje i udarbejdelsen af strategien for den præcise placering af nudget.

Forældrenes opmærksomhed skal fanges, efter at de har hjulpet deres børn af tøjet, men inden de har fået lagt madkassen i køleskabet. Hvis nudget kommer, inden de har nået garderoben, har de glemt det, når de går ud af garderoben for at gå hen til køleskabet med madkassen. Deres system 1 tager over og gør det, “som vi plejer”. Nemlig ikke at vaske hænder.

Hvis de først når køleskabet, er deres vilje til at gå tilbage og få det gjort ikke ret stor. De skal på arbejde om morgenen, og om eftermiddagen vil de gerne hurtigt hjem. Derfor skal nudget være i garderoben og i gangen mellem garderoben og toilettet, hvor håndvasken og muligheden for at vaske sine hænder befinder sig. Jeg ser også køleskabet som et sted, hvor nudget med fordel kan udføres.

Jeg overvejede, om en kurv på væggen, som madkassen kunne lægges i, mens der vaskes hænder, kunne være en del af løsningen, men valgte det fra, da jeg var bange for, at det ville gribe for meget ind i institutionens hverdag og fysik.

Min egen opmærksomhed de første gange, jeg var på stedet, var omkring mit projekt. Jeg var spændt, jeg glædede mig, og mit hoved var fuldt af tanker om, hvordan jeg skulle præsentere mit projekt, og hvordan det ville gå. Jeg var helt med på, at jeg skulle vaske hænder som det første, når jeg kom, og som det sidste, når jeg gik. Det skete bare ikke. Min opmærksomhed var et andet sted. Jeg var dog meget opmærksom på at huske det efterfølgende, og jeg huskede det de sidste gange, jeg var der.

Viljestyrke

En forælder fortalte mig, at “man skal vælge sine kampe med omhu”. Denne forælder ville ikke tvinge sit barn til at vaske hænder, hvis barnet ikke havde lyst. Her tolker jeg, at viljen til at indføre udvidet håndvask ikke er ret stor, ligesom hos den forælder, som udtalte, at det var noget, som skulle prioriteres tidsmæssigt.

En anden forælder fortalte mig, at nogle gange var det lettere at få barnet til noget – for eksempel at vaske hænder – når en anden - i dette tilfælde mig – sagde, at det skulle man. Her finder jeg, at viljen var til stede for at få indført udvidet håndvask som en vane.

Det var tit forældrene, som hentede børnenes madkasser om eftermiddagen. Især de dage, hvor børnene var på legepladsen om eftermiddagen. De dage kom børnene tit ikke ind i institutionen, inden de gik hjem. Jeg anser det for usandsynligt, at udvidet håndvask bliver en del af hverdagen de dage, hvor børnene er ude på legepladsen, når de bliver hentet. At få børnene ind, få skoene af, mindet dem om at vaske deres hænder og så sko på igen, kræver ret meget viljestyrke fra forældrenes side.

Tid

Gennem mine interviews med forældrene bliver jeg opmærksom på, at nogle forældre tror, at jeg har snakket med børnene om projektet og fordelene ved at vaske hænder, inden jeg kom og observerede. Jeg er gået ud fra, at forældrene er klar over fordelene ved udvidet håndvask. Jeg har overvejet, om jeg skulle sende mere information ud, både til forældre og de voksne, men valgte at tro, at de allerede kendte fordelene ved udvidet håndvask.

Jeg føler mig imidlertid ikke sikker på, at forældrene er klar over, at det er helt op til 30% flere raskdage, de kan få ud af den udvidede håndvask. I spørgsmål 5 i spørgeskemaet svarer 41,7%, at de gerne ville have haft mere information, og 58,3% svarer, at det ikke ville have været en fordel. Dette tolker jeg, som at det muligvis havde gjort en lille forskel, hvis jeg havde informeret mere inden projektet.

Tre af de voksne, jeg snakkede med efter 3 uger, gav alle udtryk for, at projektet højst sandsynligt var lykkedes bedre, hvis det havde været eksekveret i forbindelse med en hånd-vaske-uge. Dette er også min overbevisning.

Normer

En af de ting, som jeg skrev flere gange i mine feltnoter, er at forældre og børn er rigtig gode til at tage skoene af, når de kommer. Når forældrene henter børnenes madkasse om eftermiddagen, tager de skoene af. Efter at have noteret det i mine feltnoter forholdsvis mange gange, tolker jeg det som en norm.

Det praksisfællesskab, som forældrene i institutionen udgør, har fået indarbejdet en norm om, at man tager skoene af, så gulvet ikke bliver vådt og beskidt. Det er faktisk blevet så meget en norm og en vane, at selv i foråret, da jeg var i institutionen, og hvor vejret var godt og skoene ikke var våde, så tog børn og forældre alligevel skoene af.

Jeg observerede en voksen sige til en af forældrene, at det er blevet besluttet, at om eftermiddagen behøver man ikke at tage skoene af. Dette var ikke blevet formidlet til alle forældrene. Jeg er af den overbevisning, at hvis alle forældrene vidste det, så ville det være mere sandsynligt, at de fik mindet deres børn om at vaske hænder, når de skulle hjem, selvom de er på legepladsen, når de bliver hentet.

For at få en afklaring på, om der er en norm i praksisfællesskabet omkring hygiejne i forvejen, vil jeg rette opmærksomheden mod spørgsmål 1. Har svarer 33,3%, at de “en gang imellem” hjalp deres børn med at huske at vaske hænder, når de kom, og når de gik. Det synes jeg er et godt udgangspunkt, for det viser mig, at der er en vilje og en lyst til at indføre udvidet håndvask hos forældrene. Dette bliver bakket op af, at der er 66,7% som synes, at det er en god idé at indføre udvidet håndvask (spørgsmål 4), og at hele 91,7% synes, at bedre fokus på håndhygiejne helt generelt er en god idé (spørgsmål 3). I mine interviews med forældrene og voksne har flere også givet udtryk for, at de synes, det er en god idé med fokus på håndhygiejne.

Forældre og børn skal have viden om, hvorfor det er vigtigt at indføre udvidet håndvask. Hvis de ikke kan se det langsigtede mål, kan de ikke se en grund til at gøre det. Hvis ikke størstedelen af forældrene minder deres børn om at vaske hænder, er der ingen social konsensus om det, ingen norm og handlingen bliver uden betydning.

Nudging

Et nudge skal være synligt, og det skal være forholdsvis billigt (Jensen m.fl., 2017, s. 96+101). Der er en række etiske overvejelser, som man skal have gjort sig, inden man sætter sit materiale op. De er gennemgået i afsnittet [Nudging og etik](#) i specialet og er her kort opridset.

Det frie valg

Det er fuldt ud muligt for forældrene ikke at minde deres børn om at vaske hænder på trods af det ophængte materiale. Der er ingen konsekvenser ved ikke at gøre det – men en gevinst, hvis man husker det. Der er ingen, som tæller, hvor mange gange et bestemt barn får vasket hænder, når det kommer og går, og ingen bliver manipuleret til at vaske hænder.

Gennemsigtighed og åbenhed

Jeg har på intet tidspunkt lagt skjul på, hvorfor jeg er der. Jeg har oplyst forældrene skriftligt i samarbejde med institutionen. Jeg kunne med fordel have lavet alt det her i forbindelse med en håndvaskeuge og i højere grad have involveret de voksne på stedet.

Kontekst

Jeg synes selv, jeg har formået at få et indblik i den kultur, der er i forvejen omkring håndvask i institutionen. Jeg har på forhånd gjort mig klart, hvilke fordomme jeg havde om forældrene og deres ageren i det tidsrum, de er i garderoberne med deres børn – primært opstået på baggrund af egne erfaringer, både som pædagog og som forælder – og forsøgt at se, hvilken adfærd der udspillede sig, og ikke hvilken adfærd jeg troede ville udspille sig. Det, som overraskede mig mest, var, at jeg på ingen måde havde set madkassen som et led i processen med at kortlægge adfærden og kreere et nudge.

For alles bedste

Hvem der bestemmer hvad der kan defineres som “for alles bedste”, afhænger af konteksten. Her, i denne her skrivelse, som jeg har defineret som mit speciale, er det mig som har valgt, og tolket forskellige begreber, som jeg anser for vigtige. Andre vil være uenige - både i valget og i tolkningen - men ved at forholde sig til min tolkning og indgå i de præmisser som jeg har stillet op, har vi et fælles grundlag at starte vores relation ud fra. Derfra kan vi så opbygge en fælles fortælling for fremtiden sammen, og forhåbentlig bliver vi alle klogere, efter at vi har haft en dialog omkring vore forskellige opfattelser og tolkninger af begreberne.

Jeg vurderer - ud fra den viden som andre har samlet, og som jeg har læst og tolket - at udvidet håndvask vil være for alles bedste, idet 30% flere raskdage er et bedre alternativ.

Respekt

Jeg har ikke på noget tidspunkt nedgjort nogen i denne proces. Jeg har haft respekt for forældre, børn og voksne. Jeg har gjort mig overvejelser om, hvor jeg har placeret mig fysisk, så jeg ikke sad i vejen for nogen, og alle de aftaler, jeg har haft med stedet, er blevet indgået, så de ikke har haft nogen gener af, at jeg var der.

Workshop

Jeg har valgt, at børnene selv skal være med til at lave nudging-materialet. På den måde får de en fornemmelse af, hvorfor det er vigtigt at vaske hænder – i og med at vi snakkede med børnene om det, mens vi lavede hænder – og de vil kunne fortælle deres forældre, hvad de har lavet og hvorfor.

Hænderne er lavet af farverigt pap, og der er klistret henholdsvis bakterier og sæbeskum på. Dette skal minde om, hvorfor vi skal huske at vaske hænder – vi har bakterier på hænderne – og at vi skal vaske dem – sæbeskum.

Materialet er blevet hængt op i forældrenes øjenhøjde, og i gangen er et par hænder hængt op i en snor ned fra loftet i hovedhøjde. Dette er gjort i samspil med de voksne.

Min intention med at anbringe det i øjenhøjde hos de voksne er, at de voksne skal få øje på det og blive mindet om, at der er bakterier på deres børns hænder, og derfor skal børnene vaske hænder. De hænder, jeg anbragte i garderobe H, var lavet af de børn, som hørte til i den garderobe, og ligeledes med garderobe V.

De der sko

Jeg har lagt vægt på det med skoene og spurgt ind til det, fordi det er et nudge, som de allerede har lavet i institutionen. De har ikke kaldt det et nudge, og de har ikke observeret en hel masse for at komme frem til en løsning, men de har set et behov for en ændring og har synliggjort, hvor man må have sko på ved hjælp af noget så simpelt som rød tape på gulvet. De har desuden snakket med forældrene om, hvorfor det er vigtigt at tage sine sko af: Så deres børn ikke får våde og kolde tæer. Resultatet fremgår tydeligt af mine observationer. Forældre – og børn – har taget det til sig, at de tager skoene af. I høj grad. Og det er sket for bare et par måneder siden. Det fortæller mig, at forældrene er motiverede for at ændre deres adfærd, og hjælpe deres børn til at gøre det samme, for at opnå bedre forhold for deres børn.

Læring

Hvem skal lære hvad, hvorfor og hvordan?

Min ambition er, at forældrene skal:

- Lære: At huske deres børn på at vaske hænder, når de kommer, og når de går
- Fordi: Det fremmer sundhed

- Og det skal ske: Via nudging og gennem praksisfællesskaber

Disse ambitioner sætter jeg ind i Wengers “En social teori om læring”.

Figur 2 - (credit Marie-Louise Nygaard - <https://cqdl154.wixsite.com/marielouiseportfolio>)

Rene hænder (mening)

Det skal være meningsfuldt for forældrene at sørge for, at deres børn har rene hænder, når de begynder deres dag i institutionen, og når de afslutter den. Andres erfaring viser at det giver flere raskdage, og det er den erfaring, som forældrene også skal tilegne sig. En anden erfaring er, at det faktisk ikke tager ret lang tid at vaske hænder, og at det ikke er en kamp med barnet, når først det er blevet en vane.

Alle udfører udvidet håndvask (praksis)

Når alle vasker hænder, vil det være med til at skabe en fælles historie om, at vi gør noget sammen for at nedbringe sygdom. Ved at blive ved med at vaske hænder bliver det til en vane, en norm.

Forældregruppe (fællesskab)

Forældregruppen er her det fællesskab, som sammen gør udvidet håndvask til en kompetence. Nye forældre vil hurtigt tilegne sig vanen, når de oplever andre gøre det.

Forælder (identitet)

Det er forskelligt, hvad man lægger vægt på i sin identitet som forælder. Her er ønsket, at udvidet håndvask kan medføre, at man bliver mere ansvarlig som forælder. Ikke bare overfor sit eget barn, men overfor alle børnene i det praksisfællesskab, som de udgør i børnehaven. Udvidet håndhygiejne giver flere raskdage til alle.

Jeg er ikke nået i mål med denne ambition. Jeg har ikke formået at give forældrene et meningsfuldt forhold til udvidet håndvask. Det er hverken blevet en vane eller en norm blandt forældrene. Jeg bygger denne konklusion på udtalelser fra de tre voksne, som jeg interviewede, da jeg kom tilbage til institutionen 3 uger efter at nudget var påbegyndt, den ringe respons på spørgeskemaet, samt at 91% svarer i spørgeskemaet, at de glemmer at få vasket hænder på deres børn, selvom nudget har været oppe. 41,7% svarer, at de ikke synes, de har tiden til at få det gjort.

Det havde været en rigtig god idé at starte med at indføre udvidet håndvask hos de voksne i institutionen. Hvis det var lykkedes at få de voksne til at implementere udvidet håndvask først, så ville de have været mere motiverede til at få forældrene til at hjælpe med at minde børnene om det. Dette ville have været et godt supplement til nudget, idet de voksne er en del af hverdagen.

Det bedste havde været at starte med dem. Observere deres adfærd, når de kom og gik, lave en workshop med dem, hvor det blev klarlagt, hvilke drømme de havde, og hvordan et nudge kunne udvikles til at passe til denne institution.

Konklusion

Jeg har været ude og lave et nudge i en børnehave. Nudget havde til formål at få forældre til at minde deres børn om at vaske hænder når de kommer og når de går hjem, for at forbedre håndhygiejnen, hvilket kan give børnene 30% flere raskdage.

Hvordan kan nudging bruges i en børnehave til at ændre forældres adfærd, så de bliver inspireret og motiveret til at hjælpe deres børn med at vaske hænder, når de kommer, og når de går hjem?

I forløbet er der nogle tiltag som jeg tolker som vellykkede

Jeg fik lavet nogle gode observationer, hvor jeg formåede at få et indblik i den kultur, der er omkring håndhygiejne i institutionen i forvejen og skabe interesse for projektet hos de voksne. Desuden har jeg lavet en analyse af, hvor forældrenes opmærksomhed skal fanges og nudget sættes ind. Jeg har oven i købet fået et par børn til at huske at vaske hænder, når de kommer og når de går hjem. Mine observationer førte mig frem til hvordan nudget skulle udføres.

Under hele forløbet er det lykkedes mig at overholde de etiske retningslinjer, der er i nudging, socialkonstruktionisme og de rammer som specialet er sat i.

Jeg har også formået at gøre medarbejderne på stedet interesserede.

Der er også nogle mål, som jeg tolker som mindre vellykkede. Jeg har ikke fået ret mange forældre til at hjælpe deres børn til udvidet håndvask. Min ambition for læringen er ikke nået. Jeg tolker, at jeg ikke i dette tilfælde har formået at lave mit nudge synligt nok, hvilket har medført at det ikke er lykket at skabe en vane og en norm hos forældrene. Bedre oplysning inden nudget gik i gang samt at lave nudget i forbindelse med en håndvaskeuge havde efter min overbevisning givet bedre resultater. Det kan også tænkes at min viden om hvad et godt nudge er, er mangelfuld.

Hvad kan jeg gøre en anden gang?

Hvis jeg havde mulighed for at udvikle mit nudge, eller forsøge at lave et nudge indenfor de samme rammer, men i en anden kontekst, var der nogen ting jeg ville ændre. Jeg ville starte

med forsøge at lave en forandring hos medarbejderne i institutionen. Jeg ville lave et forløb, med nudging som en af metoderne. Jeg ville også bruge socialkonstruktionisme, ved at lade medarbejderne være med til at forme den fremtid, hvor udvidet håndvask var en norm.

Jeg var for bange for at bryde ind i medarbejdernes hverdag og følte ikke, at jeg havde nok viden eller erfaring til at foretage en drastisk ændring i medarbejdernes hverdag. Hvis en institution havde henvendt sig til mig med et lignende projekt ville jeg have følt større ret til at bryde ind i deres hverdag.

Perspektivering

Hvis nogen var kommet og havde bedt mig om at lave dette projekt, havde det været nemmere at lave en løsning, idet jeg ville føle, at jeg havde flere beføjelser og flere muligheder for nudging. Jeg har nok været for tilbageholdende i forhold til min rolle i forløbet.

Nu sidder læseren muligvis tilbage med et billede af, hvem jeg er. Måske er det et billede, som udstiller mig som en jubeloptimist med en urealistisk forestilling om verden og et alt for naivt og godtroende syn på andre mennesker, firmaer og deres intentioner om at gøre hvad der er "til alles bedste". Og ja, det er helt klart en måde at tolke mig og dette speciale på.

En anden måde - som i høj grad er min måde - er at jeg vælger den del af virkeligheden, hvor vi er sociale væsner, som i lang tid har levet i en verden, der er defineret ud fra, at vi alle sammen er econs, og hvis man ikke lige passer ind i den supermenneske form, som samfundet har forsøgt at støbe dig i, så er det dig som individ, der er galt på den. Et samfund, som har skabt mange ensomme mennesker, mennesker der bliver peget fingre af, hvis de falder udenfor normen. og har skabt kapitalister som prøver at rage så meget til sig som overhovedet muligt. Men et samfund, som nu er ved at overgå til en mere relationsbaseret fællesskab, hvor vi sammen prøver at gøre det, som flest mulige vil have glæde af og definere som godt.

Litteraturliste

Andersen, Ib (2005) **Den skinbarlige sandhed - vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne** (3. udgave) Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur

Følgende afsnit er brugt:

Del 3, kapitel 9: **Spørgeteknikker**, side 167-184

Bergsøe, Merete Norsker m.fl. (2014) **Nudge** (1. udgave). København: Nyt teknisk forlag.

Bloch-Poulsen, Jørgen (2011) **Socialkonstruktionisme blandt ledere og konsulenter - kritik af idealistisk konsensusstænkning**, artikel i "Erhvervspsykologi" volume 9, nummer tre, side 58-78, AKA-print a/s Dansk psykologisk forlag a/s

Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (2015) **Kvalitative metoder** (2. udgave) Danmark: Hans Reitzels forlag

Følgende kapitler er brugt:

Kapitel 1: **Interviewet: Samtalen som forskningsmetode**, side 29-53

Kapitel 3: **Deltagerobservationer**, side 81-96

Brynskov, Marie (maj 2017 A) **Næsten hver anden har afleveret sygt barn i daginstitution** Artikel i Fagbladet FOA, den 9. maj 2017

(<https://www.fagbladetfoa.dk/Artikler/2017/03/30/Hver-anden-har-afleveret-sygt-barn-i-institution> den 20. juni 2018)

Brynskov, Marie (maj 2017 B) **Syge børn giver ondt i maven** Artikel i dagbladet FOA, den 9. maj 2017

(<https://www.fagbladetfoa.dk/Artikler/2017/05/02/Syge-boern-giver-ondt-i-maven> den 20. juni 2017)

Brynskov, Marie (maj 2017 C) Pædagog: **Det værste, er når børnene siger, de har fået en pille** Artikel i dagbladet FOA, den 9. maj 2017

(<https://www.fagbladetfoa.dk/Artikler/2017/05/03/Paedagog-Det-vaerste-er-naar-boernene-siger-de-har-faaet-en-pille> den 20. juni 2018)

Brynskov, Marie (december 2017) **Undersøgelse: Syge børn er det største problem for familiebalancen** Artikel i Fagbladet FOA, den 7. december 2017

(<https://www.fagbladetfoa.dk/Artikler/2017/11/30/Undersoegelse-syge-boern-er-det-stoerste-problem-for-familiebalancen> den 20. juni 2018)

CEI-nyt (2018) **Håndhygiejne og misforståelser** nr 147 - januar 2018
(<https://www.ssi.dk/Aktuelt/Nyhedsbreve/CEI-NYT/2018/Nr%20147%20-%20Januar%202018.aspx> den 20. juni 2018)

Centralstyrelsesloven (1987) **Bekendtgørelse af lov om sundhedsvæsenets centralstyrelse m.v.** (<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=9168#K1> den 27. august 2018)
Kapitel 1 og kapitel 4

Det etiske råd
<http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/assisteret-reproduktion/undervisning-til-grundskolen/onskebarn/tekster/hvad-er-etik> set 30. august 2018
<http://www.etiskraad.dk/raadets-medlemmer> set 30. august 2018
<http://www.etiskraad.dk/om-det-etiske-raad> set 30. august 2018

Gergen, Kenneth J. (2010) **En invitation til social konstruktion** (2. udgave) København: Forlaget mindspace

Gergen, Kenneth J. og Mellon, Karsten (2017) **Socialkonstruktionisme og uddannelse** (1. udgave) København: Hans Reitzels forlag

Guldborg, Pelle og Maaløe, Andreas (2012) **Skraldespanden set indefra**
(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/nudging-paa-gadeplan> den 30. august 2018)

Guldborg, Pelle og Zeller, Clara (2015) **Puf er plat**
(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Meget-faa-fatter-i-virkeligheden-hvad-nudging-er> den 8. august 2018)

Helse-redaktionen (2013) **God hygiejne angår os alle**
(<http://www.magasinetHelse.dk/helbredende-hygiejne/> den 20. juni 2018)

Ibfelt, Tobias (2014-2015) **infectious disease and pathogenic microorganisms in the danish child care environment** (samlet) PhD afhandling

Jellinggaard, Mettelene og Krautwald, Alexandra (2015) **Oplagt - at lede adfærd** (1. udgave) København: Jurist og Økonomforbundets forlag.

Jensen, Niels holm m.fl. (red) (2017) **Adfærdsdesign** (1. udgave) Danmark: plurafuture publishing
Følgende kapitler er brugt:
Kapitel 3 - **Nudging** (side 95-138)

Kahneman, Daniel (2014) **At tænke - hurtigt og langsomt** (2. udgave) Danmark: Lindhardt og Ringhof Forlag A/S

Knudsen, Karen Lillelund (2016) **Nudging på 5 minutter**
(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Hvad-er-nudging-og-hvad-kan-jeg-bruge-det-til> den 8. august 2018)

Kunøe, Asja m.fl. (red) (2013) **Smitsomme sygdomme hos børn og unge** (7. udgave)
Danmark: Scanprint
(https://drive.google.com/drive/folders/1Rv_MRQs8J3XBErBCYy1ZVdA5uNrjUJnf den 27. august 2018)

Lave, Jean og Wenger, Etienne (2003) **Situeret læring - og andre tekster** (1. udgave)
Danmark: Hans Reitzels forlag
Følgende kapitel er brugt:
Del 2, kapitel 2: **En social teori om læring**, side 129-155

Lund, Gro Emmertsen (2015) **Socialkonstruktionisme i organisationer - kort fortalt** (1. udgave) København: Dansk Psykologisk forlag A/S

Lunde, Ditte (2017) **Børn skal smittes med håndhygiejne**
(<https://www.tv2fyn.dk/artikel/boern-skal-smittes-med-haandhygiejne> den 20. juni 2018)

Lyng, From Jens (2014) **Ingen troede på bakterierne, da de kom frem**, artikel i Kristeligt dagblad
(<https://www.kristeligt-dagblad.dk/historie/2014-09-15/I%C3%A6gekunstenrevolutioneret-p%C3%A5-et-%C3%A5rhundrede> den 2. september 2018)

Münster, Morten (2017) **Jytte fra marketing er desværre gået for i dag** (1. udgave)
København: Gyldendals forlag

Nandrup-Bus (2004) **Effektiv håndhygiejne i daginstitutioner**
(<https://dsr.dk/sygeplejersken/arkiv/sy-nr-2004-10/effektiv-haandhygiejne-i-daginstitutioner> den 20. juni 2018)

Prytz, Mikkel (2013) **Guide: Sådan vasker I forkølelsen væk**, artikel i "Børn & Unge" år 2013, nr. 9
(<http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/95A16EAF2FD8DAD4C1257C1C004E1284> den 20. juni 2018)

Sunstein, R Cass (2014) **Nudging: A Very Short Guide** artikel udgivet i Journal of Consumer Policy, 2014, Vol.37(4), pp.583-588
(<https://app.luminpdf.com/viewer/o7fpvugdbEHcWtQ85> den 31. august 2018)

Sunstein, R Cass (2017) **Derfor virker nudging ikke på danskere**, artikel i Jyllands-posten den 24.07.2017
(<https://finans.dk/debat/ECE9742580/derfor-virker-nudging-ikke-paa-danskere/?ctxref=ext> den 3. juli 2018)

Thaler, Richard H. og Sunstein, Cass R. (2008) **Nudge - improving decisions about health, wealth and happiness** (1. udgave) USA: Penguin books

Terkelsen, Lene Halmø (red.) (2018) **Forebyggelsespakke - hygiejne**, 2. udgave, Danmark: Rosendahls a/s

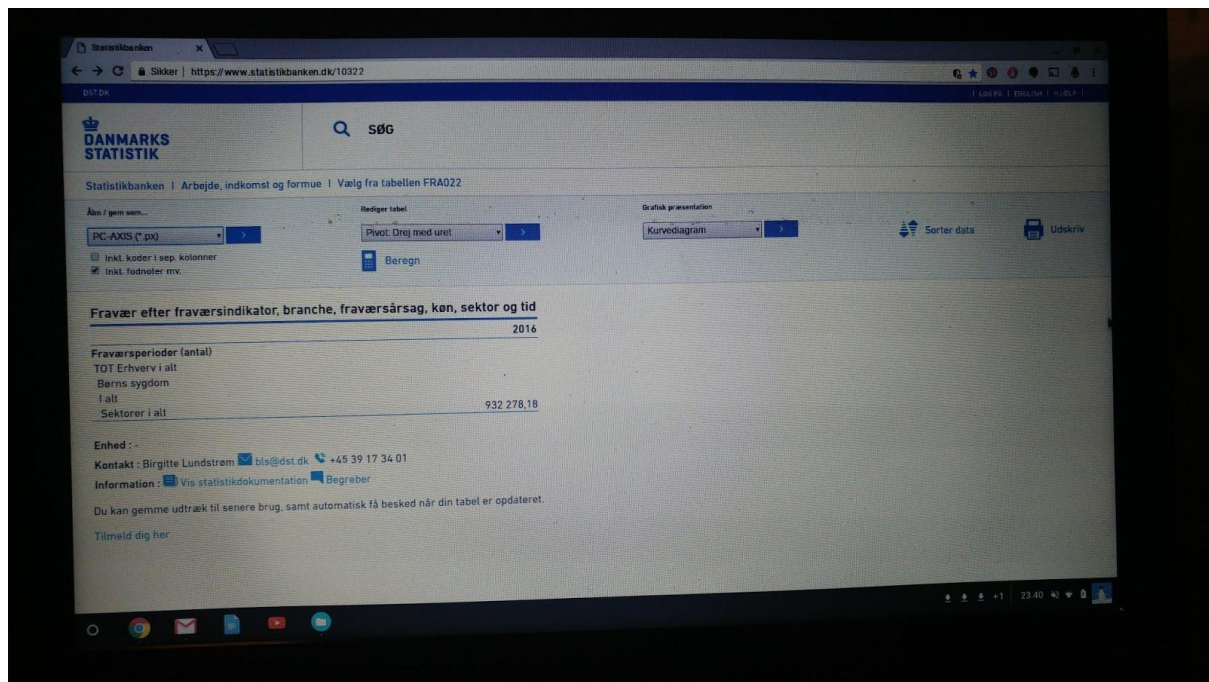
Thomsen, Signe (2014) **Ekspert: Farlige superbakterier skal bekæmpes i daginstitutioner**, artikel i Politiken
(<https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/sygdom/art5500996/Ekspert-Farlige-superbakterier-skal-bek%C3%A6mpes-i-daginstitutioner> den 20. juni 2018)

Vagn-Hansen, Per (manuskript) (2013) **Hygiejne i daginstitutioner: Anbefalinger om forebyggelse og sundhedsfremme for børn inden for hygiejne, miljø og sikkerhed** (5. udgave) Danmark: Scanprint

Vestergård, Lystbæk Gunver (2010) **Da håndvask blev en videnskab**, artikel på "videnskab.dk" (<https://videnskab.dk/kultur-samfund/da-handvask-blev-en-videnskab> den 2. september 2018)

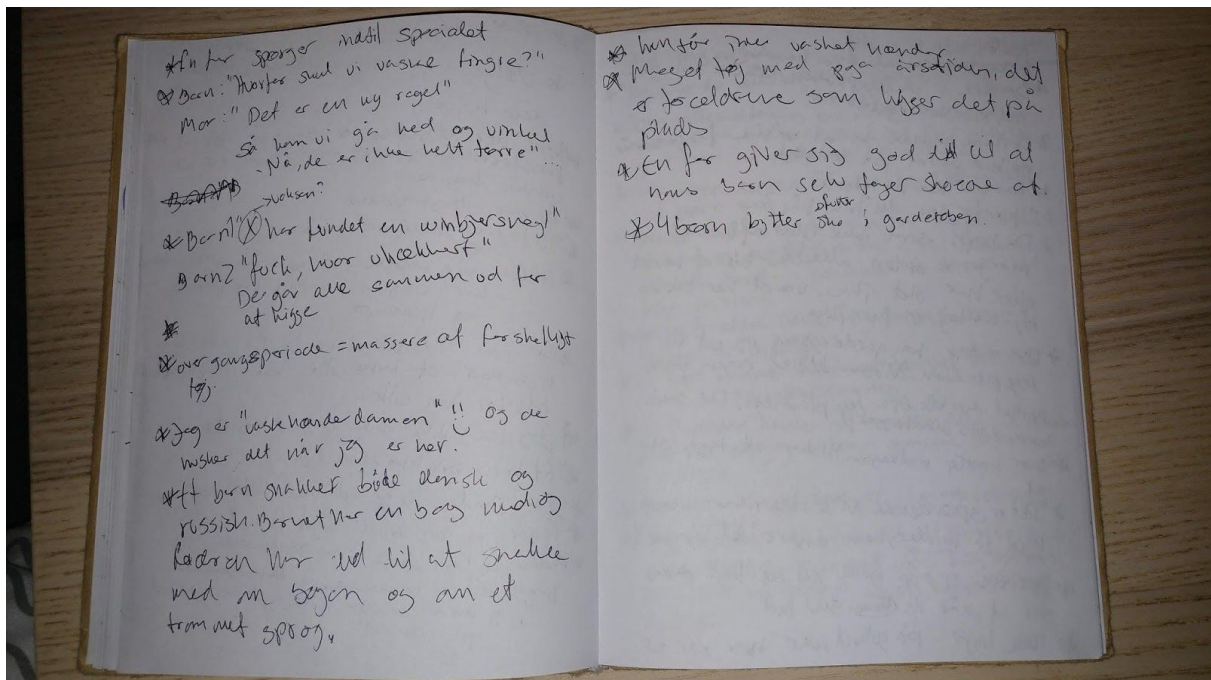
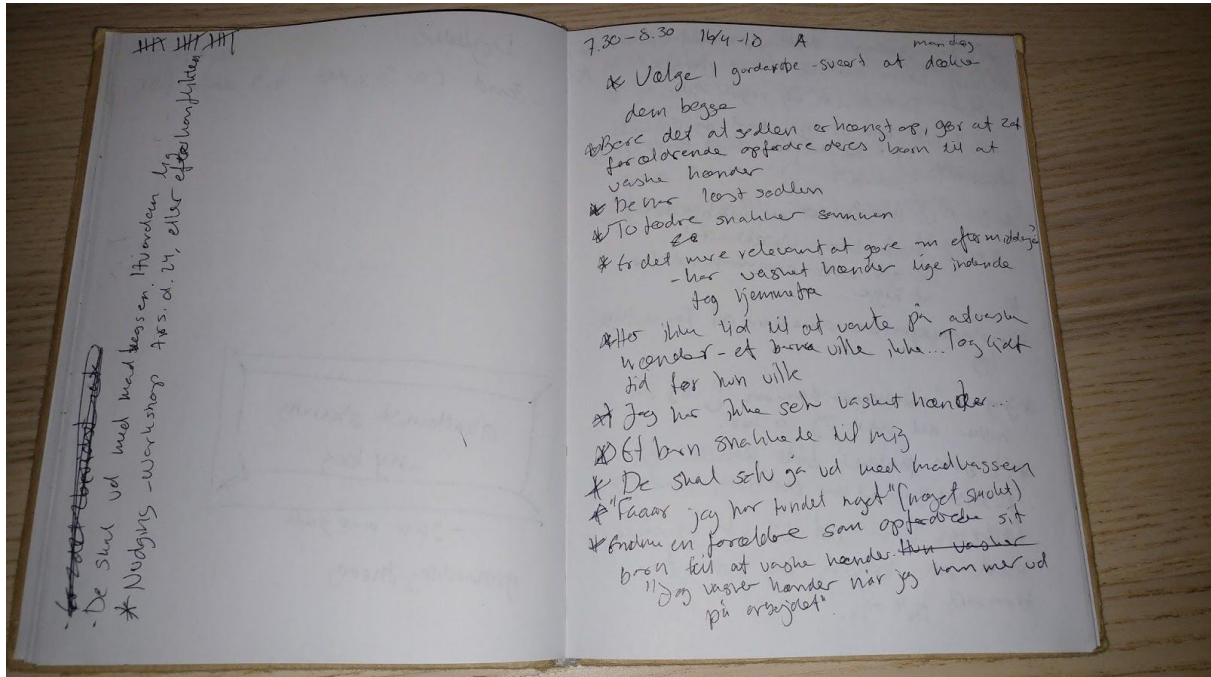
Bilag 1 - Statistik

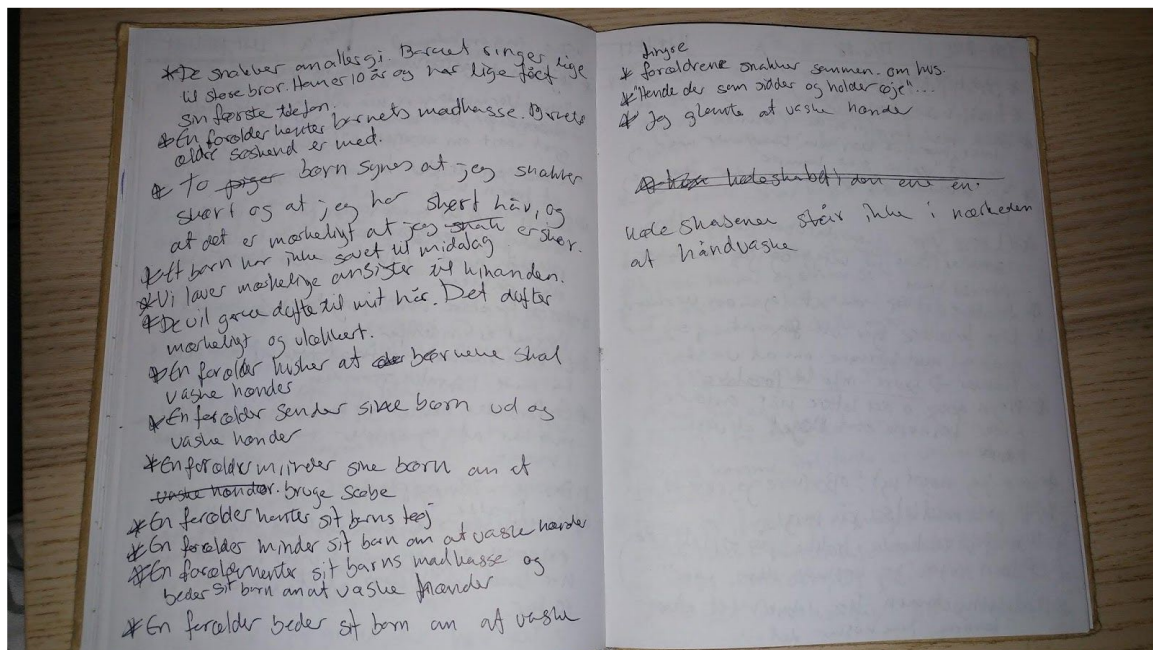
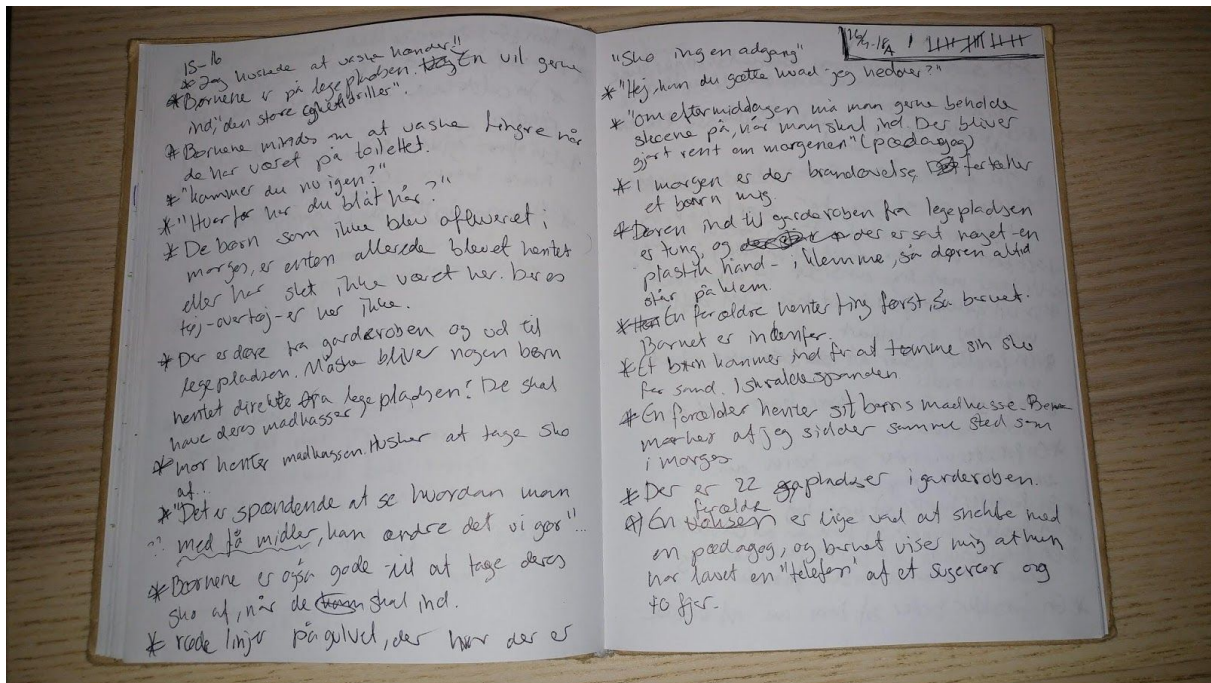
Billede af side fra dansk statistik, den 6. september 2018

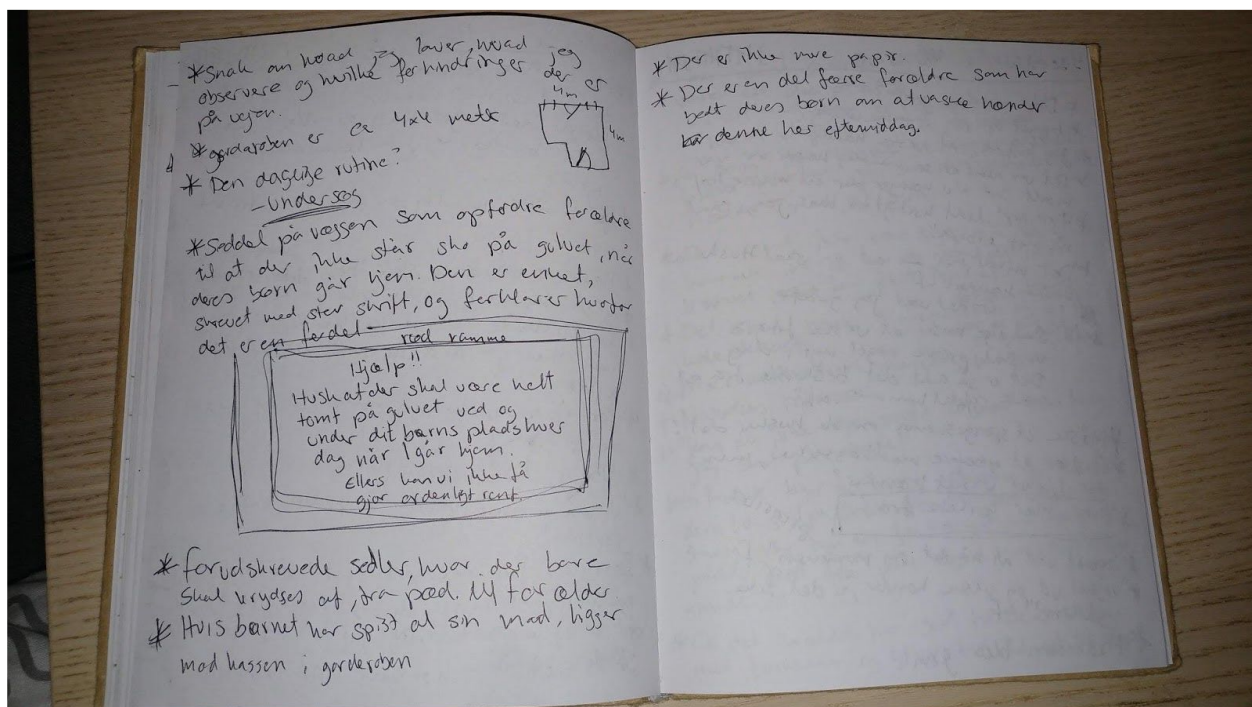
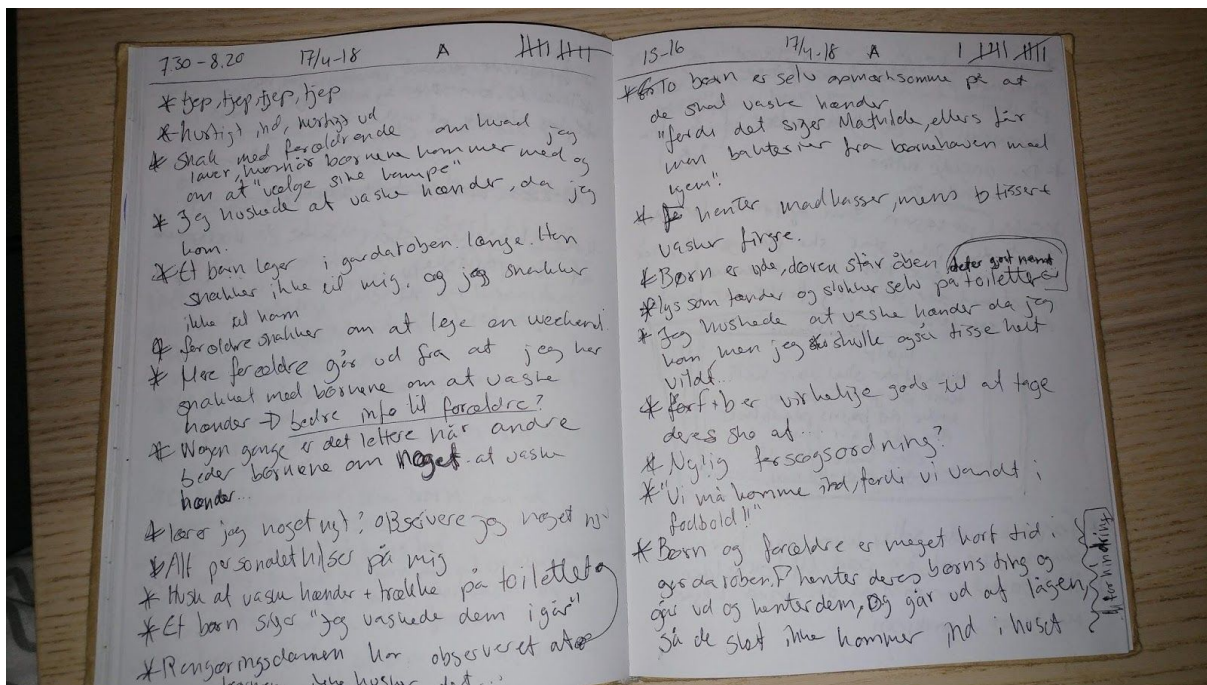

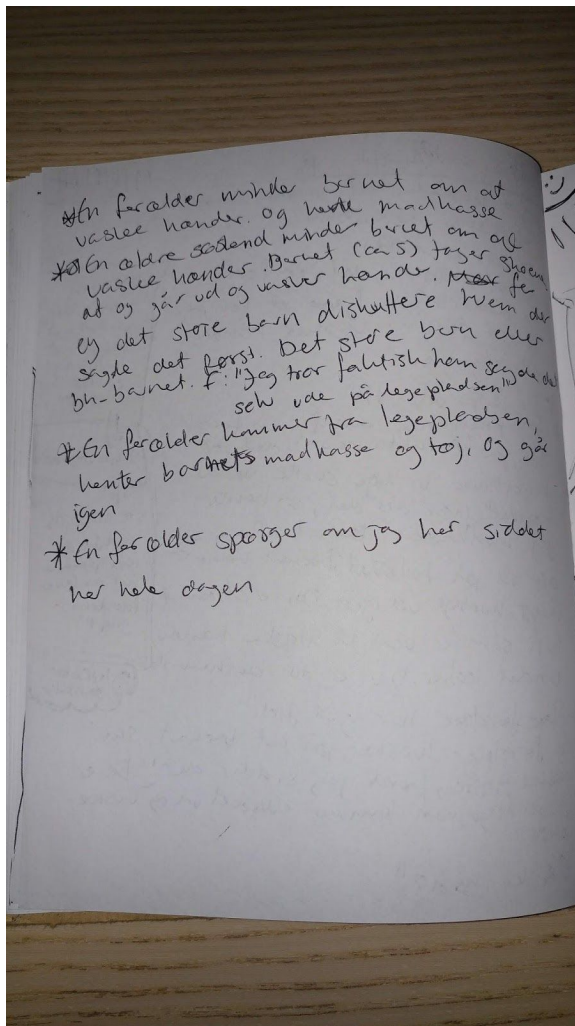
Bilag 2 - Feltnoter

Billeder af mine feltnoter. Senere i bilaget kommer mine renskrevne, ikke redigerede feltnoter.

Renskrevede feltnoter

Dag 1, garderobe V, kl 7.30 til 8.30. 15 børn ankom i dette tidsrum.

Jeg sad et sted, hvor jeg ikke sad i vejen. Jeg præsenterede mig for alle forældrene og næsten alle havde læst mit opslag (se [Bilag 3 - Skrivelse til forældrene](#)). Igen blev jeg slået af den rolige stemning. Mange forældre opfordrede deres børn til lige at gå ud og vaske hænder. Forældrene huskede det, når de så mig og snakkede med mig. En forældre spurgte mig om det ikke var mere relevant at vaske hænderne om eftermiddagen, fordi "de næsten lige havde vasket hænder derhjemme", når de kom om morgenen. Jeg fortalte at det også var en del af projektet.

En forælder blev lidt utålmodig da barnet ikke ville vaske hænder. Barnet begyndte at græde. Jeg kunne høre hvad der foregik, men ikke se det. Barnet ville ikke fortælle hvorfor det var ked af det. "Jeg har ikke tid, jeg skal på arbejde", svarede forælderen.

Det gik op for mig - da jeg havde været der en halv times tid - at jeg ikke selv vaskede hænder da jeg kom.

Mange børn gik selv ud med deres madkasse, mens forældrene lagde deres tøj på plads. Der var meget forskelligt tøj på grund af årstiden.

Et barn spurgte om forælderen ikke også skulle vaske hænder. "Jeg vasker hænder når jeg kommer ud på arbejdet", lød svaret.

Et andet barn spurgte: "Hvorfor skal vi vaske fingre?". Forælderen svarer: "Det er en ny regel ... Kom, så går vi ud og vinker ... Nå, de er ikke helt tørre endnu".

Jeg blev omtalt som "håndvaskedamen" og det er tydeligt at forældrene mindede deres børn om at vaske hænder, når de så mig.

Jeg blev bevidst om at det var svært for mig ikke at være "pædagog", men i stedet "observatør" i den tid jeg var der. Der kom ingen voksne ud i garderoben i den tid jeg var der. Jeg vaskede ikke hænder da jeg gik.

Dag 1, garderobe V, kl 15 til 16. 16 børn gik hjem i dette tidsrum.

Jeg huskede at vaske hænder, da jeg ankom til institutionen.

Børnene var ude. Døren ud til legepladsen er tung, og der er en plastik hånd i klemme, så den ikke smækker. Døren ud til legepladsen står derfor altid på klem, når de er ude. Der var en voksen inde, så børnene kom ind løbende, når de havde behov for det.

De voksne mindede børnene om at vaske hænder, når de har været på toilettet.

Jeg observerede at alle børn og forældrene er gode til at huske at tage deres sko af. Der er røde linjer på gulvet, umiddelbart indenfor hoveddøren og mellem garderoberne og gangen, som et tydeligt signal om, at her må man ikke have sko på. En voksen fortæller en forælder at her om eftermiddagen behøver hverken børn eller voksne at tage deres sko af, fordi de får gjort rent om morgenen.

Det er tit forældrene som henter børnenes madkasser.

En forælder henter først barnets ting, pakker dem, og henter så barnet. Barnet var inde.

En forælder snakker med en pædagog. Barnet prøver at vise sin forælder noget, men får af vide at hun lige må vente. Barnet viser mig hvad hun har lavet. En telefon af et sugerør og to

fjer. De voksne snakker om allergi og barnet “ringer” til sin storebror. Storebror er 10 år og har lige fået sin første telefon.

En forælder henter sit barns madkasse. Barnets ældre søskende er med.

Et barn har ikke sovet til middag.

En forælder huskede sit barn på at vaske hænder. En mere og en mere. Den sidste mindede barnet om at bruge sæbe. I alt mindede 6 forælder deres børn om at vaske hænder, inden for kort tid. Jeg har en klar fornemmelse af at det er fordi jeg sidder der.

Jeg bliver kaldt “hende som sidder og holder øje” af en forælder.

Jeg glemte at vaske hænder da jeg gik.

Dag 2, garderobe V, kl 7.30 til 8.30. 10 børn ankom i dette tidsrum.

Jeg huskede at vaske hænder da jeg kom.

Den første forælder som kommer med sit barn siger “tjep, tjep, tjep, tjep”. Forælderen minder sit barn om at vaske hænder.

Den næste forælder er hurtigt inde med sine børns tøj, og hurtigt ude igen. Forældrene hilser på mig.

Flere forældre går ud fra at jeg på forhånd har snakket med børnene om hvorfor jeg er der, og at de skal huske at vaske hænder, og hvorfor.

En forælder fortæller mig at nogen gange er det nemmere at få barnet til at gøre noget når nogen andre siger at man skal.

En forælder siger at “man skal vælge sine kampe”, og vil derfor ikke tvinge sit barn til at vaske hænder.

Alt personalet hilser pænt på mig, når de møder ind.

Jeg overhører rengøringsdamen sige til en af de voksne, at hun observerer mange børn som ikke vasker hænder når de har tisset.

En voksen bemærker at børnene tit glemmer at trække ud.

Et barn siger “jeg vaskede dem i går”.

Dag 2, garderobe V, kl 15 til 16. 11 børn gik hjem i dette tidsrum.

Jeg huskede at vaske hænder da jeg ankom.

Børnene er ude på legepladsen. Døren står helt åben.

To børn er selv opmærksomme på at de skal vaske hænder. “fordi det siger Mathilde, ellers får man bakterier fra børnehaven med hjem”.

En forælder henter madkasser, mens barnet tisser og vasker fingre.

Der er lys som tænder og slukker selv på alle toiletter.

Jeg bemærker igen at både forælder og børn er virkelig gode til at tage deres sko af.

Børn og forælder er meget kort tid i garderoben. Forældrene henter deres børns ting og går ud og henter børnene, og går ud af lågen på legepladsen, så nogle børn kommer slet ikke ind i huset.

Jeg taler med nogle forældre om hvad jeg laver, hvad jeg observerer og hvilke forhindringer jeg indtil videre har afdækket.

Der er trykte mangelsedler til forældrene, hvor de voksne bare skal krydse af (der mangler tøj, bleer osv), og sætte deres navn under.

Hvis barnet har spist alt sin mad, ligger madkassen i garderoben.

Der er ikke mere papir til at tørre hænder i på toilettet, hører jeg.

Der er en del færre forældre som har bedt deres barn om at vaske hænder denne eftermiddag.

Dag 3, garderobe H, kl 7.30 til 8.30. 15 børn ankom i dette tidsrum.

Jeg huskede at vaske hænder da jeg kom.

En forælder sagde: “Tjop, tjop, lidt hurtigt hvis jeg skal nå på arbejde” og knipser.

En anden forælder sagde “Det minder mig om at vi skal huske at vaske hænder”, da han fik øje på mig. Barnet svarede: “Det ved jeg godt”.

En tredje forælder sagde: “Vi skal lige huske at vaske hænder, vi skal prøve noget nyt i dag (barnet kiggede på sine - tilsyneladende rene - hænder). Det er så alt det beskidte fra cykelturen kommer af”.

“Det er svært at nå det om morgenen, det er noget som skal prioriteres”, sagde en fjerde forælder til mig.

“Vi skal ud og vaske hænder, er det ikke sådan?”, spurgte en femte forælder mig. Madpakken blev glemt i garderoben.

En sjette forælder, havde ikke læst mit opslag og vidste ikke hvorfor jeg var der. Denne forælder opfordrede ikke sit barn til at vaske hænder.

“Kan du ikke lige smutte ind med dine ting, jeg skal på arbejde”, siger en forælder til sit barn.

En forælder tager en tegning ned, får lagt den fra sig på skraldespanden. Den ligger der stadig når hun går.

En del forældre har god tid. De snakker med børnene og har tid til at hjælpe.

Også i denne garderobe observerede jeg at både børn og forældre var meget opmærksomme på at huske at tage deres sko af.

“Kom nu”, sagde en af forældrene til sit barn.

Dag 3, garderobe H, kl 15 til 16. 12 børn gik hjem i dette tidsrum.

Jeg huskede at vaske hænder da jeg kom.

Børnene var ude, døren ud til legepladsen stod åben. Solen skinnede og det var en af de første forårsdage.

En voksen fjernede benet af en fugl, som på forunderlig vis havde fundet vej ind i garderoben. Et barn havde opdaget benet, og ville ikke røre ved det. Den voksne vaskede efterfølgende hænder.

En forælder sagde til sit barn: “Gå lige ud og tis”.

Jeg præsenterede mig for en forælder, som sagde til sit barn: “Nå, ja, det var noget med at vi lige skulle vaske hænder. Gør du det, så henter jeg din madkasse imens”. Barnet nikkede og gik ud på toilettet. Barnet kommer meget hurtigt ud i garderoben igen. Jeg hørte at vandet løb, fordi et andet barn var ved at vaske hænder.

Flere forældre har god tid.

En forælder husker på at barnet skal vaske hænder, fordi jeg sidder der. De er alligevel lige ved at gå uden, men fik vasket hænder inden de gik.

En forælder mindede barnet om at vaske hænder og hente madkasse.

En ældre søskende mindede barnet om at vaske hænder. Barnet (ca 5 år), tog skoene af og gik ud og vaskede hænder.

En forælder kom ind fra legepladsen, hentede barnets madkasse og tøj, og gik igen ud på legepladsen.

Bilag 3 - Skrivelse til forældrene

Hej forældre til børn i Æblehaven

Jeg hedder Mathilde. Jeg er uddannet pædagog i 2008 og jeg er ved at tage en kandidat i lærings og forandringsprocesser. Jeg er ved at skrive speciale, og er så heldig at Æblehaven har sagt ja til at være min samarbejdspartner.

Kort fortalt går mit projekt ud på, at jeg gerne vil have jer forældre til lige at bruge 2 minutter på at hjælpe jeres børn med at vaske hænder, når børnene bliver afleveret og når I går hjem. Ved at vaske hænder disse to ekstra gange på en dag, stoppes smittevejen mellem hjem og institution og mellem institution og hjem, og derved mindskes risikoen for sygdom.

I stedet for at bruge de traditionelle metoder, vil jeg undersøge om man kan bruge nudging som metode. Nudging er en måde at understøtte underbevidstheden til at træffe et valg, som vil være gavnligt, både for individet, men også i en større sammenhæng. Et eksempel er de grønne fodspor hen til skraldespande i det offentlige rum, som får op til 46% flere til at smide deres affald i skraldespanden, i stedet for på jorden.

For jer og jeres børn, vil det betyde at jeg i en uges tid befinder mig i institutionen når I kommer og aflevere jeres børn og når I henter dem. Jeg vil lave observationer og på baggrund af disse vil jeg lave nudgingmateriale sammen med jeres børn, som skal opsættes i institutionen og forhåbentlig få jer til at huske at hjælpe jeres børn med at vaske hænder når børnene kommer og når I går hjem.

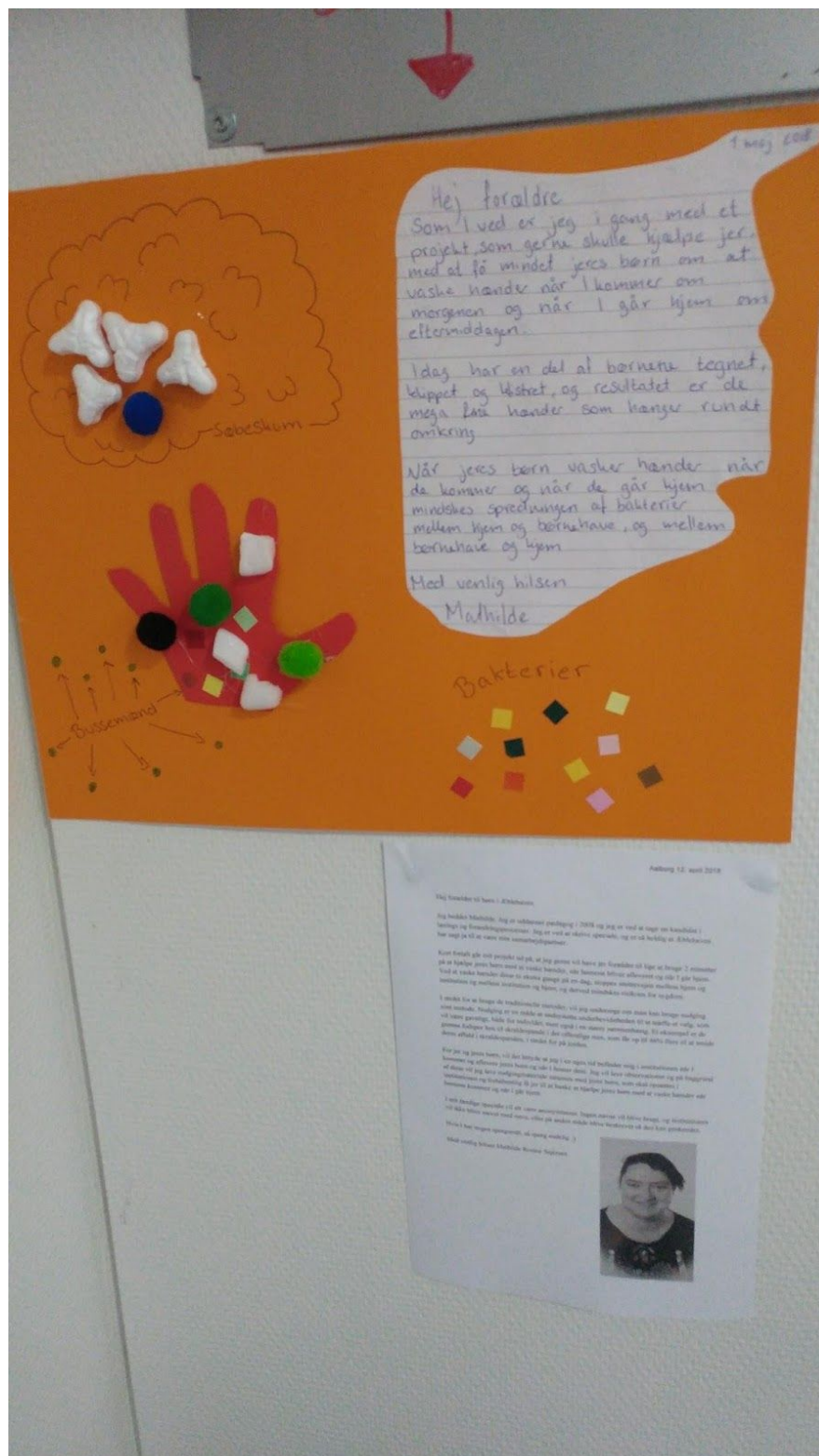
I mit færdige speciale vil alt være anonymiseret. Ingen navne vil blive brugt, og institutionen vil ikke blive nævnt med navn, eller på anden måde blive beskrevet så den kan genkendes.

Hvis I har nogen spørgsmål, så spørg endelig :)

Med venlig hilsen Mathilde Rosine Sejersen

Bilag 4 - Planche til forældrene

Artikel

Udvidet Håndvask - et nudging forsøg i en børnehave, den korte version

Indledning

Bedre håndhygiejne kan give børn i daginstitutioner 30% færre sygedage (Helse-redaktionen, 2013 samt Lunde, 2017 samt Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-hansen, 2013 s. 93 samt Terkelsen, 2018, s. 12). Det at vaske hænder er en meget effektiv måde at fjerne bakterier på, og stoppe smittevejen (Kunøe m.fl. (red.), 2013, s. 21).

Flere eksperter peger på, at hvis børn og voksne i en institution vasker hænder når de kommer og når de går hjem fra institution kan være med til at forbedre håndhygiejnen (Vagn-hansen, 2013 s. 100 samt Lunde, 2017 samt Thomsen, 2014). Håndhygiejne er den mest effektive måde at stoppe en smittevej på (Nandrup-Bus, 2004 samt Vagn-Hansen, 2013, s. 98 samt Prytz 2013 samt CEI-nyt, 2018 samt Ibfelt, 2014-2015 s. 20).

At vaske hænder de to gange ekstra om dagen, er i specialet defineret som “udvidet håndvask”. Det er fra erfaringer med udvidet håndvask i en institution, at dette speciale blandt andet henter inspiration. Udvidet håndvask var en vane for medarbejdere, børn og forældre, en norm i den institution.

Præsentation af problem

På baggrund af foromtalte undersøgelser, samt erfaringer fra en institution, undrede det forfatteren, hvorfor der ikke var flere institutioner som indførte udvidet håndvask. Ønsket blev at indfører det i flere institutioner, og at bruge nudging som metode. På grund af specialtest tidsinterval er undersøgelsen lavet i en enkelt institution. Dette udmunder i denne problemformulering:

Hvordan kan nudging bruges i en børnehave til at ændre forældres adfærd, så de bliver inspireret og motiveret til at hjælpe deres børn med at vaske hænder, når de kommer, og når de går hjem?

Metode

Det teoretiske grundlag for specialet er primært fundet ved søgninger i Aalborgs universitets bibliotek. Desuden er referencer fra bøger, artikler og andre specialer brugt til at finde relevant litteratur.

Følgende metoder er brugt til empiriindsamling.

- Deltagerobservation (Med udgangspunkt i Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015)
 - Observationer er en stor del af nudging tilgangen, og er et ofte anvendt redskab, når en adfærd skal kortlægges (Münster, 2017, s. 33)
 - En metode som er velegnet til at beskrive og analysere en bestemt situation, i en given lokal ramme (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 85)
 - Jeg har taget feltnoter mens jeg har været i felten, for at få så mange detaljer og stemninger med (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 92)
 - Forældrene er blevet informeret om at der ville blive observeret i garderoberne i de pågældende dage, og dermed er der taget hensyn til det etiske aspekt (Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015, s. 95)
- Interview (Med udgangspunkt i Brinkmann & Tanggaard (red.) 2015)
 - Er brugt til at få svar på “her og nu” undren (Münster, 2017, s. 120)
 - Er brugt i forbindelse med evaluering (Münster, 2017, s. 120)
- Spørgeskema (med udgangspunkt i Andersen, 2005)
 - Er brugt til evaluering (Münster, 2017, s. 265)

Læringsteori

Wengers “en teori om social læring” advokere for at læring - dybest set - er et fundamentalt socialt fænomen og sker hele tiden, med større eller mindre grad af succes (Lave & Wenger, 2003, s. 129). Læring sker i praksisfællesskaber, som er de sociale arenaer som vi befinder os i, og det er her vi definere hvem vi er, og hvordan vi fortolker hvad vi gør (Lave & Wenger, 2003, s. 131).

Ambitionen var at forældrene skulle:

- Lære: At huske deres børn på at vaske hænder når de kommer og når de går,
- Fordi: Det fremmer sundhed
- Og det skal ske: via nudging og gennem praksisfællesskaber

Videnskabsteori

“Forskning handler ikke om at afspejle virkeligheden, men om at forme fremtiden”

Kenneth J. Gergen

(Gergen & Mellon, 2017, s. 59)

Socialkonstruktionisme er en metateori, som professor Kenneth J. Gergen, begyndte at udvikle i 1970'erne. Hovedbudskabet i socialkonstruktionisme er, at der ikke er en endegyldig sandhed (Gergen, 2018, s. 8). Det som vi vælger at definere som “virkelighed” eller “sandhed” er udelukkende et spørgsmål om kulturel kontekst (Gergen, 2010, side 13).

Udøvelse af socialkonstruktionisme er villigheden af at lytte og forstå udsagn fra flere sider, lade sig rive med (Gergen & Mellon, 2017, s. 49), drømme om fremtiden (Gergen, 2010, s. 25, samt Lund, 2015, s. 17) og at lade ens verdensbillede smuldre - bare for en tid - for at lade andres overbevisning trænge ind i vores bevidsthed (Gergen & Mellon, 2017, s. 31, samt s. 36), være villige til at lade disse nye fortolkninger af ord og virkeligheder skabe kaos, forandring, glæde, overraskelse og gennem denne relation være villige til at ændre vores opfattelse af den virkelighed som bliver skabt, præcis i den sociale kontekst som vi befinder os i, lige her og nu (Gergen & Mellon, 2017, s. 31, samt Lund, 2015, s. 28).

Ved selv at være nysgerrig og stille spørgsmål til andres viden og forståelsesgrundlag, kan ens eget verdensbilledet ekspanderes og nye tilgange til hvordan vi ser verden kan udvikles (Gergen & Mellon, 2017, s. 31)

Der ligger også et moralsk ansvar overfor fællesskabet i den sociale kontekst som man befinder sig i, når man har et socialkonstruktionistisk udgangspunkt i sin tilgang (Lund, 2015, s.16). Man må gerne snakke om problemer. De skal ikke ignoreres, men arbejdes hen imod en løsning som skaber noget bedre (Lund, 2015, s. 49).

Nudging

I 2008 udgav Thaler og Sunstein deres bog “Nudge - improving decisions about health, wealth and happiness” af amerikanerne Thaler og Sunstein (Thaler & Sunstein, 2008). Teorien bygger på udviklingen af viden over de sidste ca 60 år, indenfor henholdsvis adfærdsøkonomi, socialpsykologi og kognitiv psykologi (Münster, 2017, s. 22 samt Guldborg & Zeller, 2015 samt Knudsen, 2016). Nudging har mange fællestræk med adfærdsdesign, med en række etiske overvejelser, der skal være opfyldt, og går meget kort beskrevet ud på, at vores hjerner fungere en del mere intuitivt end videnskaben hidtil har antaget (Jellinggaard

& Krautwald, 2015, s. 45). Nudging tager udgangspunkt i denne viden, og laver adfærdsdesigns med dette for øje.

Morten Münster og Merete N. Bergsøe har begge udviklet analyseværktøjer, der kan bruges i det praktiske arbejde med nudging. I specialet er de to tilgange kombineret og brugt sammen.

- Lær
- Se
 - Opmærksomhed
 - Viljestyrke
 - Tid
 - Normer
- Spørg
- Strukturer

(Münster, 2017, s. 43 og 107-132 samt Bergsøe m.fl. s. 53-56)

Empiri

Empirien er blevet indsamlet i en børnehave, som i resten af artiklen vil blive kaldt for Blomsterbedet. Der går 44 børn i alderen 3-6 år, der 6 ansatte. Der er ikke madordning i institutionen. Institutionen plejer at afholde håndvaskeuger 2-3 gange om året.

Blomsterbedet er bygget op på denne måde. Skitsen er gengivet med institutionens tilladelse. (indsæt skitse).

Umiddelbart over for de to garderober ligger børnetoiletterne, med gode muligheder for at vaske hænder. Der er et køleskab i hver del af institutionen, hvor børnenes madkasser ligger i løbet af dagen. Der er udgang til en legeplads gennem begge garderober og en låge fra legepladsen og ud af garderoben.

Der er observeret mellem kl 7.30 og 8.30 samt mellem kl 15 og 16 i 3 dage. Her følger et overblik over de vigtigste observationer både fra denne tidsperiode, samt de løbende observationer.

- Der er et skilt på yderdøren, som gør dem som kommer ind, opmærksomme på, at de blå futter ikke længere er tilgængelige. I stedet for skal alle tage sko af på måtten, i gangen.
- Jeg glemte selv at vaske hænder de første par gange jeg ankom og gik. Jeg huskede det de sidste dage.

- Alle børn har madkasser med. De fleste børn går selv ud med madkassen i køleskabet, i den del af huset hvor deres garderobe ligger.
- Det er tit forældrene som henter madkasserne om eftermiddagen, især når børnene er på legepladsen om eftermiddagen.
- Både børn og forældre er gode til at tage deres sko af, når de kommer ind i institutionen.
- De udtalelser som forældrene kommer med om morgenen, bliver af mig tolket som om de har travlt.

Små uformelle interviews

Der er løbende blevet foretaget interviews, med forældre og medarbejdere. Blandt andet har jeg spurgt ind til om forældrene har nogen bud på hvordan man kunne indføre udvidet håndvask. De vigtigste pointer er:

- For nogen forældre er det tiden som gør at de ikke får vasket hænder på deres børn når de kommer og når de går. Det er ikke en prioritet.
- En forælder vil ikke tvinge deres børn til at vaske hænder.
- En forælder mener at det er nemmere at få børnene til at vaske hænder, hvis andre (end forældrene) beder dem om det.
- Forældrene var af den opfattelse at der på forhånd var blevet snakket med børnene om projektet.

Skoene

En medarbejder fortæller at det er et par måneder siden de indførte at forældrene skulle tage deres sko af, når de kommer ind i institutionen. Dette tiltag er gjort, for at mindske snavs og våde gulve, der hvor børnene leger i løbet af dagen. Forældrene har taget det til sig. Der har været en smule oplysning om hvorfor det er hensigtsmæssigt på “min institution” og fysiske opslag i børnehaven, samt dialog med personalet når forældrene glemte det.

Evaluerings

Tre uger senere kommer jeg i institutionen igen, og laver tre korte interviews med medarbejderne. Der er stadig ikke ret mange forældre som minder deres børn om at vaske

hænder når de kommer og når de går. De mener at projektet havde været mere effektivt, hvis det var blevet udført i forbindelse med en håndvaskeuge.

Workshop

Nudgingmaterialet er lavet på en workshop sammen med børnene. Materialet er blevet hængt op i voksen øjenhøjde og består af farverige hænder, hvor der er klistret forskelligt materiale på, som repræsenterer henholdsvis bakterier og sæbeskum.

Spørgeskemaer

For at få en evaluering fra forældrene, har jeg lavet et kort spørgeskema. Dette er også min test af nudget. 12 forældre har svaret på spørgeskemaet, hvilket svarer til omkring 25%.

Det er ikke nok til at konkludere om hvorvidt det er alle forældres holdning der bliver afspejlet her. Der er tal som skiller sig ud, og som viser en tendens, når det bliver sammenholdt med observationer og interviews.

Konklusion

Observationerne er lykkedes rigtig godt. På baggrund af observationerne er der blevet lavet et nudge. Dette nudge er ikke lykkedes ret godt. Ambitionerne om hvad forældrene skulle lære, er ikke blevet opnået

Hvad lykkedes

- Observationer
- analysen af hvor nudget skal sættes ind
- Interessen for projektet blandt medarbejderne

Hvad lykkedes ikke

- Selve nudget. Der var for lidt hænder og for lidt information. Måske havde en kurv til madkassen været bedre
- Den læringsproces der var min ambition for forældrene

Hvad kan jeg gøre en anden gang?

- Starte med medarbejderne
- Bedre planlægning

- Ikke være bange for at gribe ind i nogens hverdag
- At lave forløbet i forlængelse af, eller sammen med en håndvaske-uge ville have været mere virkningsfuldt

Litteraturliste

Andersen, Ib (2005) **Den skinbarlige sandhed - vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne** (3. udgave) Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur

Følgende afsnit er brugt:

Del 3, kapitel 9: **Spørgeteknikker**, side 167-184

Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (2015) **Kvalitative metoder** (2. udgave) Danmark: Hans Reitzels forlag

Følgende kapitler er brugt:

Kapitel 1: **Interviewet: Samtalen som forskningsmetode**, side 29-53

Kapitel 3: **Deltagerobservationer**, side 81-96

CEI-nyt (2018) **Håndhygiejne og misforståelser** nr 147 - januar 2018

(<https://www.ssi.dk/Aktuelt/Nyhedsbreve/CEI-NYT/2018/Nr%20147%20-%20Januar%202018.aspx> den 20. juni 2018)

Gergen, Kenneth J. (2010) **En invitation til social konstruktion** (2. udgave) København: Forlaget mindspace

Gergen, Kenneth J. og Mellon, Karsten (2017) **Socialkonstruktionisme og uddannelse** (1. udgave) København: Hans Reitzels forlag

Guldborg, Pelle og Zeller, Clara (2015) **Puf er plat**

(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Meget-faa-fatter-i-virkeligheden-hvad-nudging-er> den 8. august 2018)

Helse-redaktionen (2013) **God hygiejne angår os alle**

(<http://www.magasinhelse.dk/helbredende-hygiejne/> den 20. juni 2018)

Ibfelt, Tobias (2014-2015) **infectious disease and pathogenic microorganisms in the danish child care environment** (samlet) PhD afhandling

Knudsen, Karen Lillelund (2016) **Nudging på 5 minutter**

(<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Hvad-er-nudging-og-hvad-kan-jeg-bruge-det-til> den 8. august 2018)

Kunøe, Asja m.fl. (red) (2013) **Smitsomme sygdomme hos børn og unge** (7. udgave) Danmark: Scanprint

(https://drive.google.com/drive/folders/1Rv_MRQs8J3XBErBCYy1ZVdA5uNrjUJnf

den 27.august 2018)

Lave, Jean og Wenger, Etienne (2003) **Situeret læring - og andre tekster** (1. udgave)

Danmark: Hans Reitzels forlag

Følgende kapitel er brugt:

Del 2, kapitel 2: **En social teori om læring**, side 129-155

Lund, Gro Emmertsen (2015) **Socialkonstruktionisme i organisationer - kort fortalt** (1.

udgave) København: Dansk Psykologisk forlag A/S

Lunde, Ditte (2017) **Børn skal smittes med håndhygiejne**

(<https://www.tv2fyn.dk/artikel/boern-skal-smittes-med-haandhygiejne> den 20. juni 2018)

Münster, Morten (2017) **Jytte fra marketing er desværre gået for i dag** (1. udgave)

København: Gyldendals forlag

Nandrup-Bus (2004) **Effektiv håndhygiejne i daginstitutioner**

(<https://dsr.dk/sygeplejersken/arkiv/sy-nr-2004-10/effektiv-haandhygiejne-i-daginstitutioner>

den 20. juni 2018)

Prytz, Mikkel (2013) **Guide: Sådan vasker I forkølelsen væk**, artikel i "Børn & Unge" år 2013, nr. 9

(<http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/95A16EAF2FD8DAD4C1257C1C004E1284> den 20. juni 2018)

Vagn-Hansen, Per (manuskript) (2013) **Hygiejne i daginstitutioner: Anbefalinger om forebyggelse og sundhedsfremme for børn inden for hygiejne, miljø og sikkerhed** (5.

udgave) Danmark: Scanprint

Thaler, Richard H. og Sunstein, Cass R. (2008) **Nudge - improving decisions about health, wealth and happiness** (1. udgave) USA: Penguin books

Terkelsen, Lene Halmø (red.) (2018) **Forebyggelsespakke - hygiejne**, 2. udgave, Danmark:

Rosendahls a/s

Thomsen, Signe (2014) **Ekspert: Farlige superbakterier skal bekæmpes i daginstitutioner**, artikel i Politiken

(<https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/sygdom/art5500996/Ekspert-Farlige-superbakterier-skal-bek%C3%A6mpes-i-daginstitutioner> den 20. juni 2018)